

KÄRNVAPEN OCH NORDEN

Dåtidens lärdomar
och framtidens beslut

SVENSKA LÄKARE
MOT KÄRNVAPEN

KÄRNVAPEN

OGH NORDEN

Dåtidens lärdomar och framtidens beslut

Författare: Gabriella Irsten

Redaktörer: Clara Levin och Josefin Lind

STOCKHOLM MAJ 2025

Denna rapport har möjliggjorts tack vare
generöst stöd från Global Challenges Foundation.

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen

Polhemsgatan 4
112 36 Stockholm
info@svenskafreds.se
www.svenskafreds.se

**SVENSKA LÄKARE
MOT KÄRNVAPEN**

Svenska Läkare mot Kärnvapen

Norrtullsgatan 45
113 45 Stockholm
info@slmk.org
www.slmk.org

INLEDNING

Kärnvapenfrågan är mer aktuell än någonsin, både globalt och i Sverige. Risken för en kärnvapenattack är större nu än på mycket länge och skulle få katastrofala humanitära följder.¹⁵ Ingen stat eller internationell organisation har eller kan skapa beredskap för att hantera effekterna om ett enda kärnvapen används.¹⁶

Samtidigt förlitar sig allt fler stater på kärnvapen för sin säkerhet. Gruppen av icke-kärnvapenstater som i sin utrikes- och försvarspolitik förlitar sig på kärnvapenavskräckning har växt genom Sveriges och Finlands medlemskap i kärnvapenalliansen Nato. Den globala styrningen som finns runt kärnvapen i form av avtal, konventioner, normer och institutioner urholkas och försvagas alltmer, inte minst av att kärnvapenstaterna inte uppfyllt sina nedrustningsåtaganden. FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW), som förhandlades fram 2017 och trädde i kraft 2021, fyller ett viktigt tomrum i det internationella regelverket kring kärnvapen. Det är det första bindande multilaterala avtal som förbjuder stater att utveckla, testa, producera, förflytta, inneha, använda eller hota med kärnvapen. Samtidigt har avtalet strategiskt bojkottats av samtliga kärnvapenstater och deras allierade. Istället lägger världens kärnvapenstater enorma summor på att modernisera, underhålla och utveckla nya kärnvapentyper.

I och med att samtliga nordiska länder nu är medlemmar i Nato finns det anledning att utforska hur länderna gemensamt kan verka för att utveckla och stärka den infrastruktur av regelverk, normer och institutioner som omger kärnvapennedrustning. De nordiska länderna har var för sig ett historiskt dokumenterat engagemang för kärnvapennedrustning. Tillsammans har de nordiska länderna nu en möjlighet att bidra till att driva Natos uppdrag och vision om en värld fri från kärnvapen.

I denna rapport undersöker Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen och Svenska Läkare mot Kärnvapen vilka möjligheter som finns för de nordiska länderna att gemensamt bidra till att stärka den globala styrningen av kärnvapennedrustning. Genom en kartläggning av historiska och aktuella politiska ställningstaganden samt konsultationer med 26 nordiska experter har projektet identifierat möjliga synergier i ländernas nedrustningspolitik och pekat ut områden där gemensamma initiativ kan utvecklas. Rapporten belyser även hur icke-statliga aktörer kan bidra till att driva på kärnvapennedrustning i regionen och därigenom stärka det internationella stigmat, regelverket och den globala styrningen kring kärnvapen.

DANMARK	4
Utvecklingen av Danmarks kärnvapenpolitik	4
Kärnvapen på danskt territorium	6
Grönland	8
Kärnvapenfri zon i Norden	10
Förbud mot kärnvapen i danska hamnar	10
Dansk internationell kärnvapenpolitik	12
Icke-spridningsavtalet (Non-proliferation treaty - NPT)	12
FINLAND	14
Utveckling av Finlands kärnvapenpolitik	14
Kärnvapenfri zon i Norden	15
Förbud mot kärnvapen i finska hamnar	16
Finsk internationell kärnvapenpolitik	17
Icke-spridningsavtalet (Non-proliferation treaty - NPT)	17
FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW)	18
Finland och Nato	20
ISLAND	23
Island och Nato	23
Island och USA	23
Amerikanska kärnvapen på Island	24
Kärnvapenfri zon i Norden	25
Förbud mot kärnvapen i isländska hamnar	26
Island som kärnvapenfri zon	26
Isländsk internationell kärnvapenpolitik	28
Icke-spridningsavtalet (Non-proliferation treaty - NPT)	28
FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW)	29
NORGE	31
Utvecklingen av Norges kärnvapenpolitik	31
Kärnvapenfri zon i Norden	32
Förbud mot kärnvapen i norska hamnar	33
Norsk internationell kärnvapenpolitik	34
Norge och Nato	36
SVERIGE	38
Utvecklingen av Sveriges kärnvapenpolitik	38
Icke-spridningsavtalet (Non-proliferation treaty - NPT)	39
Partiella provstoppsavtalet (Partial Test Ban Treaty - PTBT)	40
Kärnvapenfri zon i Norden	40

Förbud mot kärnvapen i svenska hamnar	41
Svensk internationell kärnvapenpolitik	43
FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW)	44
Sverige och Nato	45
SLUTSATSER	48
Rekommendationer till beslutsfattare	49
På nordisk och/eller nationell nivå	49
Inom Nato	50
Inom FN	50
Rekommendationer för civilsamhället	51

DANMARK

Danmark har sedan 1957 en policy som förbjuder kärnvapen på danskt territorium under fredstid. Uttalandet har bibehållits som officiell dansk kärnvapenpolicy sedan dess, men trots policyn placerade USA kärnvapen på Grönland mellan 1958–1965.

Under 1950-talet var dansk kärnvapenpolitik tvetydig då den både verkade för ett kärnvapenfritt Danmark och höll öppet för placering av kärnvapen i Danmark under krigstid, och förberedde även för detta. Sedan kalla krigets slut har dansk kärnvapenpolitik urvattnats då Danmark närmat sig USA alltmer.

Utvecklingen av Danmarks kärnvapenpolitik

På Natos toppmöte 1957 deklarerade både Danmark och Norge att kärnvapen inte får placeras på deras territorium i fredstid.¹ Natos två första strategiska koncept från 1949 och 1952 nämner inte kärnvapen då Danmark motsatte sig det.²

Under 1950-talet ville USA placera ut kärnvapen på flera Natostaters territorier. Danmark deklarerade i samband med detta en policy om att inga kärnvapen skulle placeras på danskt territorium i fredstid, även om förberedelser gjordes för att kunna ta emot kärnvapen i framtiden. Denna "balansgång" ansågs nödvändig för att säkerställa det politiska handlingsutrymmet.³ Forskning har visat att den danska kärnvapenpolitiken i huvudsak genomfördes utan insyn och transparens. Omfattningen av anpassningen av det danska försvaret till Natos kärnvapenstrategi var endast känd för en mycket snäv krets kring stats-, utrikes- och försvarsministrarna.⁴

Den danska opinionen var emot kärnvapen och det använde regeringsrepresentanter som argument gentemot USA och Nato för att inte acceptera kärnvapen på danskt territorium, trots kontinuerliga påtryckningar.⁵

Att fransäga sig kärnvapen på dansk mark var också valtaktik då man under folketingsvalet 1957 ville ha med sig bland annat Radikale Venstre (RV), som var ett viktigt stöd för en socialdemokratiskt ledd regering. Kort efter regeringsbildningen gjordes ett uttalande om att regeringen under rådande förutsättningar inte skulle acceptera ett eventuellt erbjudande om

¹ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*. <[The-TPNW-and-its-implications-for-Norway.pdf \(researchgate.net\)](#)>, sid. 33

² Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*. ([PDF](#)) [The TPNW and its implications for Norway](#)

³ Jonathan Søborg Agger och Lasse Wolsgård (2013), "Den størst mulige fleksibilitet". Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960", *Historisk Tidsskrift*. 101(1):76–110, < [Visning af: Den størst mulige fleksibilitet. Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960](#)>

⁴ Jonathan Søborg Agger og Lasse Wolsgård (2013), "Den størst mulige fleksibilitet". Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960", *Historisk Tidsskrift*. 101(1):76–110, < [Visning af: Den størst mulige fleksibilitet. Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960](#)>, sid. 106

⁵ Jonathan Søborg Agger og Lasse Wolsgård (2013), "Den størst mulige fleksibilitet". Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960", *Historisk Tidsskrift*. 101(1):76–110, < [Visning af: Den størst mulige fleksibilitet. Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960](#)>, sid. 84 och 99

kärnvapen från USA.⁶ Viljan att bidra till avspänning och Sovjetunionens reaktion på dansk kärnvapenpolitik var också argument som användes för att inte tillåta kärnvapen i Danmark i fredstid. Samtidigt som Danmark deklarerade kärnvapenfrihet, byggde de hemliga depåer där kärnvapen skulle kunna förvaras och tog emot kärnvapenkapabla vapensystem. Då den danska policyn inkluderade att det "inte är relevant för närvarande" med kärnvapen på danskt territorium samt att den kunde ändras i tider av kris och krig hade Danmark svårt att stå emot USA:s och Natos påtryckningar om att förbereda för en potentiell förflyttning av kärnvapen till Danmark.

År 1962 kom USA och Storbritannien överens om att USA skulle ge kärnvapenmissiler till brittiska ubåtar som en del av samarbetet inom Nato, den så kallade Nassauöverenskommelsen.⁷ Som följd av denna överenskommelse började en kärnvapenstyrka inom Nato att diskuteras. Både den danska statsministern Jens Otto Krag (S), och utrikesministern Per Hækkerup (S) uttryckte att Danmark inte var intresserade av någon kärnvapenstyrka under Natoflagg, men hade inte för avsikt att lägga in veto mot det. I en folketingsdebatt 1964 sade Hilmar Baunsgaard (RV) och Aksel Larsen från Socialistisk Folkeparti (SF) och Frode Jakobsen (S) att regeringen borde ta avstånd från idén med en Natoledd kärnvapenstyrka.

På Natos ministermöte i Paris 1964 lade Storbritannien fram ett nytt förslag om utformningen av en kärnvapenstyrka. Danmark betonade då att varje nytt förslag kring kärnvapen bör utgå från att inte skapa nya internationella spänningar eller driva på spridningen av kärnvapen och att Östeuropas perspektiv måste tas i beaktning.⁸

Danmark fick 1982 en borgerlig regering med den konservative Poul Schlüter, Konservativa folkpartiet (C), som statsminister. Året därpå pågick en folketingsdebatt om det danska ekonomiska bidraget till utplaceringen av kärnvapenkapabla missiler i Västtyskland. Trots att den borgerliga regeringen var för ett sådant bidrag, var en majoritet i det danska parlamentet Folketinget emot. I realiteten hade därmed oppositionen makten över frågan. Regeringen och utrikesministern Uffe Ellemann-Jensen, Venstre (V), fick därmed mot sin vilja åka till Natos toppmöte och meddela att Danmark var emot förslaget och be om en fotnot om detta i beslutsprotokollet.⁹

Från och med 1982 började Danmark därmed att begära att deras avvikande åsikter och motsättningar skulle registreras i Nato, antingen i form av fotnoter eller på annat sätt, det kom att kallas "fotnotsperioden" i dansk utrikespolitik och gällde mestadels meningsskiljaktigheter om kärnvapen.¹⁰ Danmarks fotnotspolitik motarbetades starkt av flera allierade, främst av USA. Vid ett tillfälle sade USA:s utrikesminister, George Schulz (REP), till den danske

⁶ Jonathan Søborg Agger och Lasse Wolsgård (2013), "Den størst mulige fleksibilitet". Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960", *Historisk Tidskrift*. 101(1):76-110, <[Visning af: Den størst mulige fleksibilitet. Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960](#)>. sid. 84

⁷ Udenrigsministeriet (1968). Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966 – Bind I: Fremstilling. Köpenhamn: Udenrigsministeriet. <[DS-10-Dansk-atom politik.pdf](#)> Kapitel 10, sid. 120-121

⁸ Udenrigsministeriet (1968). Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966 – Bind I: Fremstilling. Köpenhamn: Udenrigsministeriet. <[DS-10-Dansk-atom politik.pdf](#)> Kapitel 10, sid. 124

⁹ Läkare mot Kärnvapen (2024). "Danmark og Atomvåben under Den Kolde Krig" i *Medlemstidning för svenska läkare mot kärnvapen*, nr. 176, <[LMK-176-webb.pdf](#)>, sid. 10-11

¹⁰ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølsv Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law* <https://www.researchgate.net/publication/335834495_The_TPNW_and_its_implications_for_Norway>

utrikesminister Uffe Ellemann-Jensen (V) att "om alla européer var som du skulle det inte finnas något Nato."¹¹

Sedan kalla krigets slut har Danmark i allt större utsträckning tonat ner sitt fokus på kärnvapenedrustning och i stället närmat sig USA:s försvarspolitik. Danmark deltog aktivt i Irakkriget 2003 som en del av den USA-ledda koalitionen.¹² Den del av danska utrikesdepartementet som jobbar med nedrustning och icke-spridningsfrågor har minskat markant och består idag endast av ett par personer.¹³ Det danska civilsamhället som jobbar med nedrustningsfrågor och framför allt fredsrörelsen, som tidigare har varit stark i Danmark, finns knappt kvar idag. Därmed finns ingen fredsrörelse som möter det ökade politiska kravet på dansk upprustning.¹⁴

Danmark deltog 2022 i Natos årliga kärnvapenövning Steadfast Noon¹⁵ och 2024 utgick övningen från bland annat danskt luftrum.¹⁶ I Danmarks utrikes- och säkerhetsstrategisk policy från 2022 nämns nedrustning som fokus men har sedan tagits bort i uppdateringen 2023.¹⁷ 2022 styrdes Danmark av en Socialdemokratisk regering med stöd av Radikale Venstre (RV), Socialistisk Folkeparti (SF) och Enhedslisten (Ø), medan 2023 bestod regeringen av Socialdemokraterna (S), Venstre (V) och Moderaterne (M) med Lars Løkke Rasmussen (M) som utrikesminister. I dag sker nedrustningspolitiken i stort bakom stängda dörrar utan möjlighet till insyn för allmänheten och de partier som står utanför regeringen¹⁸.

Kärnvapen på danskt territorium

Under processen att ta fram en ny lag för organiseringen av det danska försvaret 1959–1960 kom kärnvapenfrågan upp i Folketinget. Den Socialdemokratiska regeringen framhöll att kärnvapen på dansk mark inte var aktuellt, samtidigt som företrädare för Venstre (V) och det Konservativa Folkpartiet (C) beklagade detta beslut.¹⁹ Även chefen för danska flygvapnet Kurt Ramberg ställde sig kritisk till beslutet. Ramberg, likt representanter för det Konservativa folkpartiet²⁰, indikerade att han tolkade beslutet som att om förutsättningarna förändras kan denna policy ändras och kärnvapen i Danmark därmed inte är avvisad för all

¹¹ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølvd Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*

<https://www.researchgate.net/publication/335834495_The_TPNW_and_its_implications_for_Norway>

¹² Zoomintervju med Hans Kristensen vid Federation of American Scientists, 13 mars 2025

¹³ Zoomintervju med Hans Kristensen vid Federation of American Scientists, 13 mars 2025 och Zoomintervju med Trine Rosengren Pejstru vid Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS), 19 maj 2025

¹⁴ Zoomintervju med Trine Rosengren Pejstru vid Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS), 19 maj 2025

¹⁵ Arbejderen (2022). "USA og fire NATO-lande overtræder ikke-spredningstraktaten om atomvåben, og nye lande er åbne for også at overtræde den" <[USA og fire NATO-lande overtræder ikke-spredningstraktaten om atomvåben, og nye lande er åbne for også at overtræde den](#)>

¹⁶ Newsweek (2024). "New NATO Member Joins First Nuclear Weapons Drill", <[New NATO Member Joins First Nuclear Weapons Drill - Newsweek](#)>

¹⁷ Utrikes Institutet (2025), "Nuclear arms control, non-proliferation and disarmament in the Nordic region", rapport <[ui-report-no.-2-2025-ui-amc-2.pdf](#)>, sid. 7

¹⁸ Zoomintervju med Trine Rosengren Pejstru vid Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS), 19 maj 2025

¹⁹ Folketinget (1959–1960). "Betænkning over forslag til lov om forsvarets organisation m.v." [19591 L136 <Betaenkning.pdf>](#) sid. 432

²⁰ Folketinget. (1959-1961). *Referat fra Utskott/Mötesangående. Lovforslag L136.* <[19591 L136 BEH2 M65 referat.pdf](#)> sid. 3527

framtid.²¹ Radikale Venstre (RV), det Kommunistiske parti (K), Sociala Folkpartiet (F) och det liberala Retsforbund (E) stöttade Socialdemokraternas linje.²²

På Natos ministerrådsmöte 1963 i Ottawa framhöll utrikesministern Per Hækkerup (S) att den danska ståndpunkten gällande stationeringen av kärnvapen på danskt territorium kvarstod. Han nämnde att detta var viktigt för att upprätthålla den "nordiska balansen", det vill säga att alla nordiska länder tagit samma ställning i frågan om kärnvapen på sina territorier. Han påpekade också att om något nordiskt land skulle vilja ändra på dessa beslut skulle det kunna innebära störningar i balansen och resultera i reaktioner. I detta sammanhang skulle det inte bara vara skadligt för det nordiska området utan även för Nato.²³

Frågan om kärnvapen på danskt territorium kom upp igen i början av 2022 när den danska socialdemokratiska statsministern och försvarsministern berättade om ett nytt militärt samarbetsavtal med USA, Defence Cooperation Agreement (DCA). Detta avtal inkluderar varken Grönland eller Färöarna. Danmarks policy om att inga kärnvapen ska placeras på territoriet skrevs in i avtalet²⁴ och försvarsministern Morten Bødskov (S) sade att Danmark skulle säga nej om amerikanerna skulle vilja placera kärnvapen i Danmark.²⁵

Senare samma år togs frågan återigen upp i media och statsminister Mette Frederiksen (S) svarade då att Danmarks position är densamma som den alltid varit. Venstres partiledare Jakob Ellemann-Jensen sade däremot att "Kommer en sådan begäran måste vi titta på det. Jag bara måste säga att världen har förändrats", och syftade på Rysslands invasion av Ukraina. Partiledaren för Konservativa folkpartiet, Søren Pape Poulsen, höll med och sade att om USA skulle skicka en sådan begäran tycker han att man måste sätta sig ner och diskutera den. Partiledaren för Socialistiskt folkeparti (SF) Pia Olsen Dyhr inflikade att hon inte höll med övriga på denna punkt.²⁶

I december 2024 uttalade USA:s president Donald Trump (REP) en vilja att köpa eller annektera Grönland, vilket väckte starka reaktioner både i Danmark och på Grönland.²⁷ DCA-avtalet, som då ännu inte röstats igenom i Folketinget, blev med detta omdebatterat i Danmark. Enligt en opinionsmätning som gjordes i mitten av mars 2025 var 42 procent av danskarna emot avtalet – medan bara tre av tio var för. Enhedslisten (Ø) och det gröna partiet Alternativet (Å) var emot avtalet, medan Radikal Venstre (RV) och Konservativa folkpartiet (C) öppnade upp för att skjuta på omröstningen.²⁸ Trots detta vill den danska regeringen, som består av Socialdemokraterna (S), Venstre (V) och Moderaterne (M) gå vidare med avtalet

²¹ Folketinget (1959–1960). "Betænkning over forslag til lov om forswarets organisation m.v." [19591 L'136 Betaenkning.pdf](#) sid. 432

²² Folketinget. (1959-1961). *Referat fra Utskott/Mötesangående. Lovforslag L136.* [19591 L136 BEH2 M65 referat.pdf](#) sid. 3541

²³ Udenrigsministeriet (1968). Dansk sikkerhedspolitik 1948–1966 – Bind I: Fremstilling. Köpenhamn: Udenrigsministeriet. [DS-10-Dansk-atom politik.pdf](#) kapitel 10, sid. 121

²⁴ Danska regeringen och Amerikas förenta stater (2022). "Defence Cooperation Agreement", [www.fmn.dk/globalassets/fmn/dokumenter/nyheder/2023/-us-denmark-dca-den-prime-english-20dec2023-.pdf](#)

²⁵ TV2 Nyheder (2022). "Spørgsmålet om amerikanske atomvåben på dansk jord splitter partierne", [Spørgsmålet om amerikanske atomvåben på dansk jord splitter partierne - TV 2](#)

²⁶ TV2 Nyheder (2022). "Spørgsmålet om amerikanske atomvåben på dansk jord splitter partierne", [Spørgsmålet om amerikanske atomvåben på dansk jord splitter partierne - TV 2](#)

²⁷ Expressen (2025). "Trumps nya utspel: Måste ha Grönland", [Trumps nya utspel: "Måste ha Grönland"](#).

²⁸ Dagens ETC (2025). "Ny undersökning: Majoritet av danskarna emot DCA-avtalet", [Ny undersökning: Majoritet av danskarna emot DCA-avtalet | Dagens ETC](#)

och har en majoritet i Folketinget bakom sig.²⁹ Statsminister Mette Frederikssens (S) retorik har även förändrats kring utplacering av kärnvapen på danskt territorium. I en intervju i mars 2025 sade hon att hon inte är villig att tydligt säga nej till detta idag, trots att ingen sådan diskussion pågår.³⁰

Grönland

Grönland är en del av konungariket Danmark, men med en hög grad av självstyre, vilket utökades ytterligare 2009. Den danska regeringen ansvarar dock fortfarande för grönländsk utrikes- och säkerhetspolitik.³¹

USA har sedan den 9 april 1941 (ett år efter Tysklands invasion av Danmark och Norge) haft rätt att upprätta militära baser på Grönland.³² Detta försvarsavtal ersattes tio år senare, 1951, då Danmark och USA förhandlade fram ett nytt avtal gällande Grönland³³. Det nya avtalet reglerade USA:s närvaro på Grönland och gav dem rättigheter att upprätta militärbaser på Grönland. Avtalet har förnyats/uppdaterats flera gånger sedan dess, bland annat efter en flygplanskrasch 1968, då ett amerikanskt B-52-flygplan som var lastat med kärnvapen³⁴ störtade på Grönland. Efter flygkraschen kom USA och Danmark överens om ett tillägg till 1951-års försvarsavtal som förbjöd kärnvapen på Grönland i fredstid.³⁵ Avtalet uppdaterades även på 1990-talet efter att forskare bekräftade att USA hade haft kärnvapen stationerade på Thulebasen på Grönland mellan 1958 och 1965.³⁶

Danmarks policy om inga kärnvapen på danskt territorium från 1957 har aldrig uttryckligen exkluderat Grönland, men topphemliga diskussioner mellan USA och Danmark samma år resulterade i en policy som var att USA varken bekräftade eller förnekade förekomsten av kärnvapen på Grönland³⁷. Detta ledde till att USA hade kärnvapen utplacerade på Grönland 1958–1965.³⁸ Om Danmarks regering hade kännedom om detta är än idag inte helt utrett, men troligen visste ett fåtal individer i regeringen om det. Dåvarande utrikesminister och sedermera statsminister, Jens Otto Krag (S) skrev bland annat i sin dagbok i slutet av augusti

²⁹ Sveriges Radio (2025). "Danmark diskuterar avtal om amerikanska soldater på sin mark", <[Danmark diskuterar avtal om amerikanska soldater på sin mark - Nyheter \(Ekot\) | Sveriges Radio](#)>

³⁰ Nyheter TV2 (2025). "Efter 68 år med atomfrit Danmark lyder der nu nye toner", <[Efter 68 år med atomfrit Danmark lyder der nu nye toner - TV 2](#)>.

³¹ Nordiskt samarbete (2024). "Fakta om Grönland", <[Fakta om Grönland | Nordiskt samarbete](#)>

³² Danmarks Nationalleksikon (2025). "Forsvarsaf-tale for Grønland af 1941", <[Grønlandstraktaten af 1941 - Kauffmanntraktaten - Lex](#)>

³³ Avalon Project (1951). "Defense of Greenland: Agreement Between the United States and the Kingdom of Denmark", <[Avalon Project - Defense of Greenland: Agreement Between the United States and the Kingdom of Denmark, April 27, 1951](#)>

³⁴ BBC News Witness History (2015) "Greenland nuclear bomber crash", <<https://www.bbc.co.uk/programmes/p02hbsyk>> och The Conversation (2018) "50 years ago, a US military jet crashed in Greenland – with 4 nuclear bombs on board", <<https://theconversation.com/50-years-ago-a-us-military-jet-crashed-in-greenland-with-4-nuclear-bombs-on-board-87155>>

³⁵ Sørensen, A. I. F. (2023). "Module 8: The Post-War Era, 1945–1973", danmarkshistorien.dk, Aarhus Universitet

³⁶ Zoomintervju med Hans Kristensen vid Federation of American Scientists, 13 mars 2025

³⁷ Robert S. Norris, William M. Arkin och William Burr (1999). "Where They Were", *The Bulletin of the Atomic Scientists*, <[where-they-were.pdf](#)>

³⁸ Fuhrmann & Sechser (2014). Nuclear Strategy, Nonproliferation, and the Causes of Foreign Nuclear Deployments. *The Journal of Conflict Resolution*, 58(3), 455–480, sid. 466 Nuclear Strategy, Nonproliferation, and the Causes of Foreign Nuclear Deployments on JSTOR

1959 att han var "bekymrad över HC:s [statsminister] och Svenningsens [diplomat och departementschef] tysta gröna ljus för USA:s kärnvapenlagring på Grönland".³⁹

År 1961 klargjorde statsminister Viggo Kampmann (S), som efterträdde Hans Christian Hansen (S) i feb 1960, att den danska kärnvapenpolitiken även omfattade Grönland. Denna ståndpunkt kommunicerades däremot inte officiellt till USA. Kampmanns klargörande möjliggjorde att den danska regeringen efter den amerikanska flygolyckan kunde kräva att den danska kärnvapenpolitiken skulle respekteras. När amerikanerna senare hänvisade till förre statsminister Hans Christian Hansens (S) tidigare kommunikation, avfärdade Jens Otto Krag (S) som nu var statsminister det med en kommentar att den danska regeringen "i ljuset av senare utveckling anser att utrikesdepartementets historiska överväganden inte är av betydelse".⁴⁰

Danska forskare bekräftade i mitten på 1990-talet att amerikanska kärnvapenbestyckade bombplan på 1960-talet rutinmässigt flög över Grönland. Detta ledde till att den danska regeringen, som då bestod av Socialdemokraterna (S), Radikale Venstre (RV), Centrumdemokraterne (CD) och Kristeligt Folkeparti (KF), överlämnade en fyra sidor lång rapport till Folketinget året därpå. I rapporten stod det om de kärnvapenbestyckade flygplan som hade flugit över Grönland, men rapporten avslutades med att säga att USA hade agerat i god tro. Under en presskonferens med Danmarks utrikesminister Niels Helveg Petersen (RV) och USA:s försvarsminister William Perry (DEM), sade Petersen att trots flygningarna var han säker på att kärnvapen aldrig hade placerats på marken. Tio dagar senare skickade Perry ett hemligt brev till den danska regeringen som bekräftade att kärnvapen hade lagrats på marken. Den amerikanska regeringen bad den danska regeringen att hålla informationen hemlig, men utrikesminister Petersen beslutade att ändå offentliggöra informationen. En kommission tillsattes och ytterligare en omfattande rapport publicerades.⁴¹

För närvarande finns endast en amerikansk bas på Grönland, rymdbasen Pituffik (tidigare Thule) på norra delen av ön, men det har tidigare funnits flera andra amerikanska baser.⁴² På Pituffik finns ett amerikanskt radarsystem som är en av fem baser som utgör deras varningssystem för inkommande kärnvapenangrepp.⁴³

³⁹ Jonathan Søborg Agger och Lasse Wolsgård (2013), "Den størst mulige fleksibilitet". Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960", *Historisk Tidsskrift*. 101(1):76–110, < [Visning af: Den størst mulige fleksibilitet. Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960](#)>. sid. 103

⁴⁰ Jonathan Søborg Agger og Lasse Wolsgård (2013), "Den størst mulige fleksibilitet". Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960", *Historisk Tidsskrift*. 101(1):76–110, < [Visning af: Den størst mulige fleksibilitet. Dansk atomvåbenpolitik 1956-1960](#)>. sid. 103

⁴¹ Robert S. Norris, William M. Arkin och William Burr (1999). "Where They Were", *The Bulletin of the Atomic Scientists*, <[where-they-were.pdf](#)>

⁴² Mailkonversation med Niels Rohleder, sakkunnig Enhedslisten i Folketinget, 24 februari 2025

⁴³ Aftonbladet (2025). "Därför är Grönland militär nyckelposition: "En klass för sig", <[Därför vill Trump köpa Grönland – 5 skäl: "Mystiska stenar"](#)>

Kärnvapenfri zon i Norden

Under 1960- och 70-talet drev Sverige och Finland frågan om att upprätta en kärnvapenfri zon i Norden. Danskarna ställde sig skeptiska till förslaget och ansåg att sådana diskussioner måste ingå i en multilateral nedrustningsdiskussion samt föras inom Nato.⁴⁴

År 1963 lade folketingsledamoten Aksel Larsen (F) ett förslag om att Folketinget skulle ställa sig bakom det finska förslaget om en kärnvapenfri zon i Norden och uppmanade regeringen att arbeta vidare med förslaget. Regeringen avfärdade förslaget.⁴⁵ Utrikesminister Per Hækkerup (S) förtydligade att ett avtal som bekräftar det faktiska tillståndet i Norden varken är nödvändigt eller önskvärt. Han menade att om ett sådant avtal, eller ensidig förklaring, ska ha någon mening måste de sikta på att binda de nordiska länderna framöver till att inte under några omständigheter ta emot kärnvapen. En förutsättning för Danmark att gå med på något sådant måste vara att veta om de framtida villkoren. En permanent zon kan därmed ses som ett led i en gemensam europeisk säkerhetsordning.⁴⁶

Efter att den sovjetiska ubåten U 137 gått på grund i en militärt känslig del av Karlskrona skärgård, Sverige, oktober 1981 sade den danska utrikesministern Kjeld Olesen (S) att det kommer att ta lång tid innan de nordiska regeringarna återfår förtroendet för, och kan förhandla med Sovjetunionen.⁴⁷

Förbud mot kärnvapen i danska hamnar

År 1985 väckte ett besök av ett brittiskt och ett amerikanskt krigsfartyg i Danmark stora protester.⁴⁸ Tidigare hade Danmark tillåtit kärnvapenbestyckade fartyg angöra danska hamnar.⁴⁹ I den politiska debatten som följde lyftes krav på att befälhavare för besökande fartyg skulle underrättas om Danmarks policy om förbud mot kärnvapen på dansk mark, inklusive ett uttalande om att denna policy även omfattade hamnar och danska vatten. Regeringen var emot detta och den officiella linjen, som presenterades av Danmarks försvarsminister Hans Engell (C), var baserat på förtroende mellan Natostaterna. Engell menade att den danska regeringen hade fullt förtroende för att andra Natostater inte skulle bryta mot de begränsningar som följer av den danska kärnvapenpolitiken.⁵⁰

Socialdemokraterna lade fram en motion som krävde att ankommande fartyg skulle informeras om dansk kärnvapenpolitik.⁵¹ Frågan drogs till sin spets 1987 när Folketinget

⁴⁴ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44. [Andersson, Jan A. Statsvetenskaplig tidskrift](#) sid. 34–44

⁴⁵ Udenrigsministeriet (1968). Dansk sikkerhedspolitik 1948–1966 – Bind I: Fremstilling. Köpenhamn: Udenrigsministeriet. <[DS-10-Dansk-atom politik.pdf](#)> kapitel 10, sid. 129–130

⁴⁶ Udenrigsministeriet (1968). Dansk sikkerhedspolitik 1948–1966 – Bind I: Fremstilling. Köpenhamn: Udenrigsministeriet. <[DS-10-Dansk-atom politik.pdf](#)> kapitel 10, sid. 130

⁴⁷ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44. [Andersson, Jan A. Statsvetenskaplig tidskrift](#) sid. 34–44

⁴⁸ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", *Bulletin of peace proposals*. Vol. 21 (3): sid. 342 (1990)

⁴⁹ Astrid Brodén, Thomas Jonter och Emma Rosengren (2025). "Nuclear arms control, non-proliferation and disarmament in the Nordic region: Lessons from the past and possible routes ahead", *Utrikespolitiska Institutet*, <<https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/ui-publications/2025/ui-report-no.-2-2025-ui-amc-2.pdf>>

⁵⁰ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", *Bulletin of peace proposals*. Vol. 21 (3): sid. 342

⁵¹ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", *Bulletin of peace proposals*. Vol. 21 (3): sid. 342

debatterade att gå i Nya Zeelands fotspår och kräva att besökande fartyg måste förklara sig kärnvapenfria.⁵²

När Folketinget 1988 började diskutera en eventuell skärpning av kärnvapenpolitiken reagerade USA, Storbritannien och Natos dåvarande generalsekreterare, Lord Carrington, starkt.⁵³ Utrikesminister Uffe Ellemann-Jensen (V) ska ha bett Reaganadministrationen att kritisera skärpningen av kärnvapenpolitiken för att visa att det skulle skada relationen till USA.⁵⁴

Ansträngningar för en förlikning följde, bland annat i samråd med Washington och en kompromiss nåddes så småningom som USA motvilligt gick med på.⁵⁵ Regeringens förslag röstades dock ner i Folketinget till förmån för en resolution som föreslog underrättelse till varje besökande fartyg⁵⁶. Efter beslutet i Folketinget utfärdade USA en varning för att genomföra resolutionen på ett sätt som skulle kunna motsäga USA:s doktrin om att varken bekräfta eller förneka förekomsten av kärnvapen på amerikanska fartyg. Storbritannien uttryckte en liknande ståndpunkt och vid den tidpunkten såg den danska regeringen och statsminister Poul Schlüter (C) ingen annan utväg än att utlysa ett nyval.⁵⁷ Valet, som kom att kallas "atomvalet"⁵⁸, resulterade i en omfördelning av makten i Folketinget, vilket i praktiken innebar att fotnotsperioden inom Nato var över.⁵⁹ Folketingsbeslutet om hamnbesök genomfördes aldrig och USA kunde fortsätta sin etablerade praxis.⁶⁰

Danmark cirkulerade endast information om förbudet mot kärnvapen i hamnar genom diplomatiska kanaler, men kontrollerade inte eller påminde aldrig enskilda fartyg om det, vilket var tanken med den resolution som röstades igenom i Folketinget.⁶¹

År 1991⁶² beslutade den amerikanska administrationen att ta bort sina kärnvapen från ytfartyg. I och med detta så blev hamnfrågan inte lika relevant längre.⁶³

⁵² Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølvs Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*
<https://www.researchgate.net/publication/335834495_The_TPNW_and_its_implications_for_Norway>.

⁵³ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", *Bulletin of peace proposals*. Vol. 21 (3): sid. 342–343

⁵⁴ Zoomintervju med Hans Kristensen vid Federation of American Scientists, 13 mars 2025

⁵⁵ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølvs Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*
<https://www.researchgate.net/publication/335834495_The_TPNW_and_its_implications_for_Norway>.

⁵⁶ Den alternativa majoriteten bestod av oppositionspartierna plus De Radikale, som annars stödde regeringen i andra frågor. - [Folketingsvalget 1988](#)

⁵⁷ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølvs Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*
<https://www.researchgate.net/publication/335834495_The_TPNW_and_its_implications_for_Norway>.

⁵⁸ Danmarks Nationalleksikon (2025), "Folketingsvalget 1988", <[Folketingsvalget 1988](#)>

⁵⁹ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølvs Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*

<https://www.researchgate.net/publication/335834495_The_TPNW_and_its_implications_for_Norway>, sid. 33

⁶⁰ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølvs Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*

<https://www.researchgate.net/publication/335834495_The_TPNW_and_its_implications_for_Norway>, sid. 33

⁶¹ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", *Bulletin of peace proposals*. Vol. 21 (3): sid. 343

⁶² Eurasian Times (2025), "U.S. Cuts-Off Military Ties With New Zealand: A Throwback When 2 Allies Got Entangled In A Nuclear Feud",
<[U.S. Cuts-Off Military Ties With New Zealand: A Throwback When 2 Allies Got Entangled In A Nuclear Feud](#)>.

⁶³ Zoomintervju med Hans Kristensen vid Federation of American Scientists, 13 mars 2025

Dansk internationell kärnvapenpolitik

Danmarks nedrustningspolitik har länge präglats av den danska självbilden som ett litet land med begränsat inflytande och inställningen att det först och främst är upp till kärnvapenstaterna som innehar vapnen och således har makten att hantera nedrustningsfrågorna. Det har även präglat Danmarks syn på övriga Nordens möjlighet att påverka.⁶⁴

Danmarks historiska hållning i nedrustningspolitiken kan sammanfattas i följande:

- Stark vilja att stödja alla realistiska initiativ för att uppnå permanent och fullständig nedrustning under tillförlitlig internationell kontroll.
- Tydligt motstånd mot en spridning av kärnvapen till fler länder.
- Ambition att verka för ett avtal om att stoppa underjordiska kärnvapenprov, förutsatt att detta avtal innehåller tillräckliga säkerhetsgarantier.
- Vilja att samarbeta inom FN i dess strävan att främja global nedrustning, samt att samarbeta med övriga Natostater och inom Norden i detta arbete.⁶⁵

Grönland har även varit aktuell i dansk avspänningspolitik. USA frågade Danmark 1957 om de kunde godkänna att delar av Grönland eventuellt skulle inkluderas i en så kallad inspektionszon mellan USA och Sovjetunionen, vilket den danska regeringen accepterade. Detta skulle i praktiken ha inneburit att Sovjetunionen fick tillstånd att inspektera bland annat amerikanska baser på Grönland. Även 1960 kom frågan om inspektionszoner upp och Danmark ställde sig även då positiva till att öppna upp Grönland för inspektioner som en del av en ömsesidig och balanserad inspektionsregim mellan väst och öst. Inget av dessa förslag ledde dock någonsin till några inspektionszoner.⁶⁶

Icke-spridningsavtalet (Non-proliferation treaty - NPT)

Åren 1959 och 1960 röstade Danmark ja till en irländsk resolution om framtagande av ett icke-spridningsavtal i FN:s generalförsamling. I ett inlägg i FN 1962 uttryckte utrikesminister Per Hækkerup (S) bland annat att det var ett viktigt steg att begränsa spridningen av kärnvapen och att världen kommer att bli farligare om fler länder har egna kärnvapen.⁶⁷

Danmark var ett av de länder som bidrog till beslutet att icke-spridningsavtalet skulle förlängas på obestämd tid 1995.⁶⁸

Med avstamp från slutdokumentet från översynskonferensen av icke-spridningsavtalet 2010 initierade Norge 2012 tillsammans med 15 andra länder ett uttalande om kärnvapens

⁶⁴ Udenrigsministeriet (1968). "Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966 – Bind I: Fremstilling", Köpenhamn: Udenrigsministeriet <[DS-14-Nedrustnings-og-afspændingsforanstaltninger.pdf](#)> Kapitel 14 sid. 171

⁶⁵ Udenrigsministeriet (1968). "Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966 – Bind I: Fremstilling", Köpenhamn: Udenrigsministeriet <[DS-14-Nedrustnings-og-afspændingsforanstaltninger.pdf](#)> Kapitel 14, sid. 172

⁶⁶ Udenrigsministeriet (1968). "Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966 – Bind I: Fremstilling", Köpenhamn: Udenrigsministeriet <[DS-14-Nedrustnings-og-afspændingsforanstaltninger.pdf](#)> Kapitel 14, sid. 174

⁶⁷ Udenrigsministeriet (1968). "Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966 – Bind I: Fremstilling", Köpenhamn: Udenrigsministeriet. <[DS-10-Dansk-atom politik.pdf](#)>, kapitel 10.

⁶⁸ Zoomintervju med Hans Kristensen vid Federation of American Scientists, 13 mars 2025

katastrofala humanitära konsekvenser.⁶⁹ Detta var den officiella starten på det humanitära initiativet som strävade efter att omformulera diskursen kring kärnvapen. Syftet var att flytta konversationen från att handla om kärnvapenstaternas definition av säkerhet till att prata om kärnvapen faktiska konsekvenser för människor. Danmark var ett av 16 länder som stod bakom det allra första uttalandet⁷⁰ och Danmark var med på alla resterande uttalanden⁷¹ mellan 2013 och 2015 som hölls på icke-spridningsavtalets konferenser och i första utskottet under FN:s generalförsamling. Mellan 2015 och 2022 började diskussionen snarare handla om att förbjuda kärnvapen och då gjordes inga humanitära uttalanden. När uttalandena återupptogs under icke-spridningsavtalets förberedande kommitté 2022 var Danmark inte längre med⁷².

Danmark, likt en majoritet av Natos medlemsländer, bojkottade förhandlingarna om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen 2017.

⁶⁹ Norge, m.fl.(2012). Gemensamt humanitärt uttalande av Norge vid 2012 års förberedande kommitté för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 2 maj 2012 <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/prepcom12/statements/2May_IHL.pdf>.

⁷⁰ Norge, m.fl.(2012). Gemensamt humanitärt uttalande av Norge vid 2012 års förberedande kommitté för icke-spridningsavtalet om kärnvapen <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/prepcom12/statements/2May_IHL.pdf>

⁷¹ Sydafrika m.fl. (2013). Gemensamt humanitärt uttalande av Sydafrika vid 2013 års förberedande kommitté för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 24 april 2013. <[Microsoft Word - 6 MAY 2013. Final statement to NPT PCII on humanitarian impact of nucl weapons.doc](#)>, Nya Zeeland, (2013). Gemensamt humanitärt uttalande av Nya Zeeland vid första utskottet under FN:s generalförsamling 21 oktober 2013. <[Microsoft Word - 21Oct_Joint.docx](#)>, Nya Zeeland, m.fl. (2014). Gemensamt humanitärt uttalande av Nya Zeeland vid första utskottet på FN:s generalförsamling 20 oktober 2014. <[Microsoft Word - 20Oct_JointHINW.docx](#)> och Österrike m.fl. (2015). Gemensamt humanitärt uttalande av Österrike vid 2015 års översynskonferens för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 28 april 2015, <[28April_AustriaHumanitarian.pdf](#)>

⁷² Costa Rica m.fl. (2020). Gemensamt humanitärt uttalande av Costa Rica vid 2020 års översynskonferens för icke-spridningsavtal om kärnvapen, 22 augusti 2022, <[JointStatement_HINW.pdf](#)>

FINLAND

Finlands utrikes-och nedrustningspolitik har till stor del präglats av landets neutralitetsprincip och relation till Sovjetunionen. Nedrustningspolitiken som utformades i början av 1960-talet, som en del i den finska neutralitetspolitiken, har i stora drag varit konsekvent fram till Finland gick med i Nato 2022. Politiken gick i stora drag ut på att Finland endast stödde, vad de ansåg vara, pragmatiska nedrustningsinitiativ eller förslag som båda supermakterna (USA och Sovjetunionen) troligen också skulle stödja.⁷³ Finland skulle också i så stor utsträckning som möjligt följa de andra nordiska länderna.⁷⁴

Den finska nedrustningspolitiken syftade också till att undvika att dras in i stormaktskonflikter samt att säkerställa ett mer förutsägbart och stabilt säkerhetsklimat för Finland.

Då den tidigare utrikes-och nedrustningspolitiken utgick från Finland som ett neutralt och alliansfritt land har den finska Natoanslutningen förändrat politiken i grunden.

Utveckling av Finlands kärnvapenpolitik

I Parisfreden från 1947 mellan bland andra Finland, USA, Storbritannien, Frankrike och Sovjetunionen avtalades att Finland aldrig skulle få skaffa kärnvapen.⁷⁵

År 1948 undertecknade Finland ytterligare ett avtal med Sovjetunionen, som kallades för fördraget om vänskap, samverkan och ömsesidigt bistånd, eller VSB-avtalet. Finlands geostrategiska position blev därigenom tätt bunden till den sovjetiska intressesfären, vilket gjorde Finland extra känsligt för det som pågick mellan USA och Sovjetunionen.⁷⁶ Avtalet upphörde 1992, strax efter Sovjetunionens fall och ersattes med ett nytt avtal mellan Finland och Ryssland, det så kallade Grannskapsavtalet (Naapuruussopimus).⁷⁷

Förutom att Finland enligt fredsavtalet från 1947 förbjöds att skaffa egna kärnvapen har Finland en tydlig lagstiftning mot införsel av kärnvapen på finsk mark, genom Kärnenergilagen från 1987. I lagtextens paragraf 4 står det att ”Det är förbjudet att till Finland införa kärnladdningar samt att här framställa, inneha och spränga sådana.”⁷⁸ Förbudet tillkom i samband med diskussioner om huruvida Sovjetunionen kunde stationera kärnvapen i Finland med stöd av VSB-avtalet från 1948. Förbudet i kärnenergilagstiftningen avväjande därmed

⁷³ Tapio Juntunen, Jyri Lavikainen, Matti Pesu, Iro Särkkä (2024) “NATO as a nuclear alliance NATO’s nuclear capability and its evolution in the international nuclear order”, *Finlands regering* <[NATO as a nuclear alliance : NATO’s nuclear capability and its evolution in the international nuclear order](#)>, sid. 99

⁷⁴ Juntunen, T., Lottaz, P., & Iwama, Y. (2024). Finland: From Curious Observer to Active Accommodator of the NPT Process. In *Neutral Europe and the Creation of the Nonproliferation Regime* (1st ed., Vol. 1, pp. 130–149). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003310563-9>

⁷⁵ Uppslagsverket Finland (2011). “Parisfreden”, <[Sök - Uppslagsverket Finland](#)>

⁷⁶ Juntunen, T., Lottaz, P., & Iwama, Y. (2024). Finland: From Curious Observer to Active Accommodator of the NPT Process. In *Neutral Europe and the Creation of the Nonproliferation Regime* (1st ed., Vol. 1, pp. 130–149). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003310563-9>

⁷⁷ Finska utrikesministeriet (2025). “EU-Finland: utrikesförvaltningens nya utmaningar”, <[EU-Finland: utrikesförvaltningens nya utmaningar -Finland: utrikesförvaltningens nya utmaningar -Finland: utrikesförvaltningens nya utmaningar - Utrikesministeriet](#)>

⁷⁸ Kärnenergilag, (990/1987), <<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1987/19870990>>

riskerna att Sovjetunionen, eller någon annan stat, skulle kunna placera eller transportera kärnvapen på eller genom finskt territorium.⁷⁹ Lagen är tillämplig både i krigstid och fredstid.⁸⁰

I början av 1960-talet och framåt, under president Urho Kekkonens Centern (C), andra presidentperiod, utvecklades Finlands neutralitetspolitik allt tydligare och blev en mer aktiv hållning. Före denna period var neutralitetspolitiken mer försiktig och starkt inriktad på att hantera relationerna med Sovjetunionen. Kekkonens initiativ för en nordisk kärnvapenfri zon 1963 är ett tydligt exempel på denna mer proaktiva hållning.⁸¹

Kärnvapenfri zon i Norden

Finlands president Kekkonen (C), höll ett tal 1963 där han föreslog upprättandet av en nordisk kärnvapenfri zon. Förslaget innefattade Finland, Sverige, Danmark och Norge. Argumentet var att de nordiska länderna redan de facto var en kärnvapenfri zon och en formellt uttalad zon skulle därmed inte ändra rådande läge och inte heller försvaga deras säkerhet, utan snarare stabilisera alla nordiska staternas ställning. I och med detta förslag blev Finland mer drivande inom kärnvapennedrustning än tidigare.⁸² I det finska förslaget skulle de nordiska länderna gemensamt etablera en zon, utan inblandning av andra aktörer eller länder.

Förslaget fick dock inget större stöd i vare sig Sverige, Danmark eller Norge.⁸³ Sverige menade för sin del att man ville följa Undénplanens förutsättningar, det vill säga att stormakternas nedrustningsåtgärder måste föregå bildandet av en kärnvapenfri zon. Regeringarna i Norge och Danmark ville hålla sin kärnvapenpolitik mer flexibel, framförallt i en krigssituation och i och med deras Natomedlemskap ansåg de att en zon skulle innebära att de gav upp sin kärnvapenoption och det skulle vara en alltför stor förändring. Finland förde fram förslaget vid olika tillfällen mellan 1963–1965, men på grund av de andra nordiska ländernas svala intresse hamnade det sedan i bakgrunden i finsk utrikespolitik.⁸⁴

Det kom sedan en andra våg av finskt initiativ för en kärnvapenfri zon under 1971–1973, med ett anpassat förslag där den nordiska regionen knöts samman i ett bredare europeiskt sammanhang. Bland annat knöts förhandlingarna om en kärnvapenfri zon i Norden samman med nedrustningsförhandlingarna i Europa mellan stormakterna. Förslaget inkluderade nu ett säkerhetsgarantissystem, något som skulle innebära ett större beroende av USA och Sovjetunionen för att etablera zonen.⁸⁵ Trots detta var Norge och Danmark fortsättningsvis

⁷⁹ Tapio Juntunen, Jyri Lavikainen, Matti Pesu, Iro Särkkä (2024) "NATO as a nuclear alliance NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order", *Finlands regering* <[NATO as a nuclear alliance : NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order](#)>, sid. 97

⁸⁰ Nordic study group on port call policies (1990) The port call issue: Nordic Considerations, Bulletin of peace proposals. Vol. 21 (3): 347

⁸¹ Mailkonversation med Tapio Juntunen, forskare vid Tammerfors universitet, 22 maj 2025

⁸² Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34-44

⁸³ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34-44

⁸⁴ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34-44

⁸⁵ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34-44

negativa till förslaget med liknande argument som tidigare medan den svenska inställningen var mer positiv till detta.⁸⁶

År 1974 lade Finland fram ett initiativ i FN till en utredning om kärnvapenfria zoners begrepp och problem. Utredningen genomfördes under finskt ordförandeskap och Sverige deltog aktivt, men inte Danmark och Norge.⁸⁷

I ett tal i Stockholm 1978 upprepade president Kekkonen sitt förslag från 1963 om en kärnvapenfri zon i Norden. Sveriges utrikesminister Karin Söder, Centerpartiet (C), svarade på Kekkonens tal och menade att huvudfrågan väsentligen handlade om var gränserna för zonen skulle gå. Hon påminde om de förslag som tidigare kommit från svenska statssekreteraren Anders Thunborg, Socialdemokraterna (S), vilka innebar etablerandet av en buffertzon runt den kärnvapenfria zonen, så att kärnvapenstaterna inte kunde placera ut kärnvapen på sitt territorium direkt utanför den nordiska zonen. Sveriges utrikesminister Hans Blix, Folkpartiet (FP), preciserade detta ytterligare i ett tal i november 1978 där han såg det som självklart att Östersjön måste ingå i en sådan zon.⁸⁸

När den norska politikern Jens Evensen lanserade ett förslag om en kärnvapenfri zon i Norden 1980 (se Norge för mer information om detta) var istället Finland mycket avvaktande. I november 1981 sade utrikesminister Paavo Väyrynen (C) i ett tal att för Finland är det viktigt att etableringen av en kärnvapenfri zon är starkt kopplat till andra europeiska nedrustningsbeslut, men att en kärnvapenfri zon i Norden skulle kunna vara första steget och de nordiska länderna borde därmed fortsätta diskutera detta.⁸⁹ President Mauno Koivisto Socialdemokraterna (S) som tillträdde 1982, var till skillnad från sin företrädare Kekkonen (C) inte lika hängiven att etablera en kärnvapenfri zon. Istället trodde han att vägen framåt handlade om att fokusera på gradvis avspänning genom förtroendeskapande åtgärder mellan stormakterna.⁹⁰

Förbud mot kärnvapen i finska hamnar

Trots att frågan om hamnbesök var del av den större diskussionen om kärnvapenfri zon, kom den inte upp som en specifik fråga i Finland förrän 1983 då den nyformade finska regeringen som bestod av Socialdemokraterna (S), Centern (C), Svenska folkpartiet (SFP) och Finlands landsbygdsparti (FLP) beslutade att krigsfartyg som besökte finska hamnar inte fick bära kärnvapen. Specifika skriftliga påminnelser inkluderades i det standardbrev som gav tillstånd till fartyg att lägga till i finska hamnar och skickades därmed ut till varje besökande skepp. Däremot begärdes ingen bekräftelse från fartygen, utan upplägget byggde på förtroende för att det efterlevdes av besökarna.⁹¹

⁸⁶ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44

⁸⁷ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44

⁸⁸ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44. sid. 39

⁸⁹ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44.

⁹⁰ Mailkonversation med Tapio Juntunen, forskare vid Tammerfors universitet, 11 februari 2025.

⁹¹ Nordic study group on port call policies (1990) "The port call issue: Nordic Considerations", *Bulletin of peace proposals*. Vol. 21 (3): 346

Enligt forskaren Tapio Juntunen vid Tammerfors universitet är denna policy intakt än idag. Då policyn är nära knuten till Finlands kärnenergilag som förbjuder kärnvapen på finskt territorium, omfattas även ett förbud för krigsfartyg med kärnvapen ombord att besöka Finland. Därtill säger paragraf 6 i finska brottsbalken att "Den som importerar till Finland eller förvärvar, tillverkar, transporterar, tillhandahåller, innehar, utvecklar eller detonerar en kärnteknisk anordning eller bedriver forskning i syfte att tillverka en sådan döms för kärnkrafts brott till fängelse i minst två och högst tio år". När detta läses tillsammans kan man anta att Finland fortfarande följer den strikta policyn för hamnbesök. Dock är det oklart hur denna policy kommuniceras till besökande fartyg idag då det varit en icke-fråga under en lång tid och ingen vi har pratat med har information om detta.⁹²

Finsk internationell kärnvapenpolitik

Icke-spridningsavtalet (Non-proliferation treaty - NPT)

Finland var positiva till förhandlingarna om icke-spridningsavtalet då det i stort förhindrade Västtyskland att utveckla kärnvapen. Detta var en viktig fråga för Sovjetunionen och därmed var det en viktig fråga för Finland.⁹³ Icke-spridningsavtalet stöttades också av båda stormakterna vilket gjorde att Finland såg detta som ett pragmatiskt nedrustningsinitiativ.⁹⁴ Finland agerade som en mellanhand mellan de två stormakterna under förhandlingarna genom att bland annat få igenom deras gemensamma utkast av avtalet, samt att Finland drev på för att få med de afrikanska länderna⁹⁵. Finland var en av de första länderna att gå med i avtalet i juni 1968.⁹⁶

Vid 2010 års översynskonferens av icke-spridningsavtalet enades statsparterna om att göra framsteg mot genomförandet av 1995 års resolution om en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern. Finlands understatssekreterare Jaakko Laajava utsågs till facilitator för arbetet och en regional konferens som skulle ta vidare arbetet var tänkt att hållas i Finland i december 2012.⁹⁷ Konferensen kunde aldrig genomföras och idag finns inget finskt politiskt engagemang i frågan⁹⁸.

Under FN:s generalförsamlings första kommitté 2014 gick Finland med i det humanitära initiativet, som betonar kärnvapnens humanitära konsekvenser på människor och miljö.⁹⁹ Initiativet startades 2012 av bland annat Norge, med avstamp i slutdokumentet från icke-spridningsavtalets översynskonferens 2010. Finland skrev även under de uttalanden som ett antal Natostater gjorde som även de åberopade de humanitära konsekvenserna av kärnvapen, men också hänvisade till att flera förtroendebyggande aspekter krävs innan nedrustning kan

⁹² Mailkonversation med Tapio Juntunen, forskare vid Tammerfors universitet, 11 februari 2025

⁹³ Zoomintervju med Tapio Juntunen, forskare vid Tammerfors universitet, 11 februari 2025

⁹⁴ Dassen, L. van (1998) "Finland and nuclear non-proliferation: The evolution and cultivation of a norm", (1998), Swedish Nuclear Power Inspectorate, Stockholm (Sweden), s. 18

⁹⁵ Zoomintervju med Tapio Juntunen, forskare vid Tammerfors universitet, 11 februari 2025

⁹⁶ Tapio Juntunen, Jyri Lavikainen, Matti Pesu, Iro Särkkä (2024) "NATO as a nuclear alliance NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order", *Finlands regering* <[NATO as a nuclear alliance : NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order](#)>, sid. 99

⁹⁷ Arms Control Association (2019) "WMD-Free Middle East Proposal at a Glance" <[WMD-Free Middle East Proposal at a Glance | Arms Control Association](#)>

⁹⁸ Intervju med Jarmo Viinanen, ambassadör och anställd av Finlands utrikestjänst 1988–2025, 7 februari 2025 på utrikesministeriet i Helsingfors

⁹⁹ Nya Zeeland, m.fl. (2014). Gemensamt humanitärt uttalande om de humanitära konsekvenserna av kärnvapen av Nya Zeeland vid första utskottet på FN:s generalförsamling, 20 oktober 2014 <[Microsoft Word - 20Oct JointHINW.docx](#)>.

ske.¹⁰⁰ Finland deltog på alla tre konferenser om humanitära konsekvenser av kärnvapen i Norge (2013), Mexiko¹⁰¹ och Österrike¹⁰² (2014).

Finland var med på det humanitära uttalandet under icke-spridningsavtalets översynskonferens 2015¹⁰³. Mellan 2015 och 2022 började diskussionen fokusera på att förbjuda kärnvapen och då hölls inga humanitära uttalanden. När uttalandena återupptogs under icke-spridningsavtalets förberedande kommitté 2022 var Finland, som då skickat in sin Natoansökan, likt alla Natostater förutom Grekland, inte längre med.¹⁰⁴

Under icke-spridningsavtalets förberedande kommitté 2023 var den finska ambassadören Jarmo Viinanen ordförande. Han försökte bland annat att driva på för att skärpa språket vad gäller negativa säkerhetsgarantier, det vill säga att kärnvapenstaterna ska lova att de inte kommer använda sina kärnvapen mot icke-kärnvapenstater.¹⁰⁵

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW)

Finland avstod från att rösta¹⁰⁶ om resolutionen¹⁰⁷ som satte upp förhandlingar om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW) i FN:s generalförsamling 2016. Finland sade i sin röstförklaring att:

Finland is in favour of nuclear disarmament leading to concrete results. The participation of the nuclear powers is [...] key to the achievement of concrete and effective nuclear disarmament. It is only in this way that all types of nuclear weapons can be reduced. This resolution will not take us there.¹⁰⁸

Finland bojkottade sedan förhandlingarna av avtalet 2017. Inför detta beslut var det oenighet i det finländska parlamentet Eduskunta/Riksdagen. Oppositionen, som då bestod av Socialdemokraterna (S), Vänsterförbundet (V) och Gröna förbundet (Vihreä liitt, Vihr), ville att Finland skulle delta i förhandlingarna och gick ut och kritiserade beslutet. Att officiellt kritisera ett säkerhetspolitiskt beslut av regeringen är mycket ovanligt då man i Finland har en lång tradition av att inte vilja visa på splittring inom riksdagen i just säkerhetspolitiska frågor.

¹⁰⁰ Australien m.fl. (2014). Gemensamt humanitärt uttalande om de humanitära konsekvenserna av kärnvapen av Australien vid första utskottet på FN:s generalförsamling, 20 oktober 2014 <[Microsoft Word - HC statement 20 October.docx](#)>.

¹⁰¹ Klaus Korhonen (2014). Uttalande av Finlands ambassadör för vapenkontroll vid andra konferensen om de humanitära konsekvenserna av kärnvapen, 14 mars 2014 <[Microsoft Word - Finland.doc](#)>.

¹⁰² Klaus Korhonen (2014). Anförande av Finlands ambassadör för vapenkontroll vid andra konferensen om de humanitära konsekvenserna av kärnvapen, 8–9 december 2014 <[HINW14 Statement Finland](#)>.

¹⁰³ Österrike m.fl. 2015. Gemensamt humanitärt uttalande av Österrike vid 2015 års översynskonferens av icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 28 april 2015. <[28April AustriaHumanitarian.pdf](#)>.

¹⁰⁴ Costa Rica m.fl. 2022. Gemensamt humanitärt uttalande av Costa Rica vid 2020 års översynskonferens för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 22 augusti 2022. <[JointStatement HINW.pdf](#)>.

¹⁰⁵ Intervju med Jarmo Viinanen, ambassadör och anställd av Finlands utrikes tjänst 1988–2025, 7 feb 2025 på utrikesministeriet i Helsingfors

¹⁰⁶ Förenta nationerna (2016) "Vote Name List: A/C.1/71/L.41 – Taking forward multilateral nuclear disarmament negotiations." Första utskottet, 71:a sessionen, plenarmöte, 27 oktober 2016. [Vote Name List](#)

¹⁰⁷ Förenta nationerna (2016) "Taking forward multilateral nuclear disarmament negotiations: Draft resolution A/C.1/71/L.41." Första utskottet, 71:a sessionen, 14 oktober 2016. <[L41.pdf](#)>

¹⁰⁸ Tapio Juntunen, Jyri Lavikainen, Matti Pesu, Iro Särkkä (2024) "NATO as a nuclear alliance NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order", *Finlands regering*, [NATO as a nuclear alliance : NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order](#), sid. 103

Argument för att inte delta var samma som under 1960-talet; att man inte ville stötta förslag som stormakterna (USA och Ryssland) inte ansåg vara bra.¹⁰⁹

Om beslutet att inte delta i förhandlingarna berodde på Nato eller inte är oklart. Ambassadör Viinanen blev tillsagd att Nato inte fick användas som argument i underlaget till utrikesministern.¹¹⁰ Samtidigt säger andra, icke-finska källor, att det kan ha varit att man ville hålla den finska Natooptionen möjlig som gjorde att man bojkottade förhandlingarna.¹¹¹ Ambassadör Viinanen ansåg även att det skulle vara svårt för Finland att påverka avtalets formuleringar då avtalet, enligt honom, redan mer eller mindre var uppgjort på förhand, och det resultatet borde Finland inte gå med i. Han ansåg att om Finland var med på förhandlingarna så skulle det vara svårt att inte sedan gå med i avtalet.¹¹²

Varje år sedan 2018¹¹³ har en resolution om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen röstats igenom i FN:s generalförsamling. Finland har avstått från att rösta om resolutionen 2018–2021 medan man 2022 började rösta nej till resolutionen¹¹⁴. Detta sammanföll med det finska beslutet att ansöka om Natomedlemskap. Finland deltog på det första statspartsmötet för FN:s konvention om förbud mot kärnvapen 2022.¹¹⁵ Inför det andra statspartsmötet 2023 beslutade statsminister Petteri Orpos, Samlingspartiet (Saml), regering att Finland inte skulle delta som observatör. Argumentet var att det skulle försvaga Finlands tillgång till inflytande i Nato och kan tolkas som försummelse av solidaritet inom alliansen. Det första statspartsmötets politiska förklaring betraktades också som problematiskt då deklarationen likställer Rysslands hot om användning av kärnvapen med Natos kärnvapenavskräckning och den politiska förklaringen framställer även kärnvapen som förbjudna enligt internationell lag.¹¹⁶ Detta kan också ha legat till grund för beslutet att inte närvara vid det andra och det tredje statspartsmötet.

Dessa gradvisa förändringar indikerar en förskjutning inom finsk nedrustningspolitik för att anpassas till Natomedlemskapet.¹¹⁷

¹⁰⁹ Zoomintervju med Tapio Juntunen, forskare vid Tammerfors universitet, 11 februari 2025

¹¹⁰ Intervju med Jarmo Viinanen, ambassadör och anställd av Finlands utrikestjänst 1988-2025, 7 feb 2025 på utrikesministeriet i Helsingfors

¹¹¹ Schweiziska förbundsrådet (2024) "Update on the report of the working group analysing the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons" Bern, 3 april 2024. [Aktennotiz](#), sid. 5

¹¹² Intervju med Jarmo Viinanen, ambassadör och anställd av Finlands utrikestjänst 1988-2025, 7 feb 2025 på utrikesministeriet i Helsingfors

¹¹³ Förenta nationerna (2018) "Vote Name List: A/RES/73/48 – Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons." Generalförsamlingen, 45:e plenarsammanträdet, 5 december 2018 <[48.pdf](#)>

¹¹⁴ Förenta nationerna (2022) "Vote Name List: A/77/385 DR XI – Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons." Generalförsamlingen, plenarsammanträde, 7 december 2022. <[Vote Name List](#)>

¹¹⁵ Nuclear Weapons Ban Monitor (2022). "TNWBM" <[Nuclear Weapons Ban Monitor | Our publications](#)> och Svenska Läkare Mot Kärnvapen (2022). "Statspartsmöten", <[Statspartsmöten - Svenska Läkare Mot Kärnvapen](#)>, sid. 271

¹¹⁶ Tapio Juntunen, Jyri Lavikainen, Matti Pesu, Iro Särkkä (2024) "NATO as a nuclear alliance NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order", *Finlands regering*, [NATO as a nuclear alliance : NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order](#), sid. 101

¹¹⁷ Tapio Juntunen, Jyri Lavikainen, Matti Pesu, Iro Särkkä (2024) "NATO as a nuclear alliance NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order", *Finlands regering*, [NATO as a nuclear alliance : NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order](#), sid. 103

Finland och Nato

Den 18 maj 2022 lämnade Finlands regering, som bestod av Socialdemokraterna (S), Centern (C), Gröna förbundet (Vihr), Vänsterförbundet (V) och Svenska folkpartiet (SFP), in en medlemsansökan till Nato som en följd av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. I sin Natoproposition till finska riksdagen (Eduskunta) skrev de att kärnvapen är vid sidan av förmågorna hos de traditionella vapnen och robotförsvaret en central del av Natos avskräckningsförmåga. Nato har förbundit sig till vapenkontroll, nedrustning och förhindrande av spridning av kärnvapen, men så länge det finns kärnvapen förblir Nato en kärnvapenallians.¹¹⁸

Finland blev medlemmar i Nato den 4 april 2023 och därefter har finsk kärnvapenpolitik tydligt förändrats. Förändringen kan sammanfattas genom de svar som försvarsminister Antti Häkkinen (Saml) gav till en skriftlig fråga från Vänsterförbundets riksdagsledamot Anna-Kaisa Pekonen (V) m.fl., den 4 november 2024:

Finland deltog inte i Natos arbete med kärnvapenavskräckning innan medlemskapet. I och med Natomedlemskapet skyddar Natos kärnvapenavskräckning också Finland och således tar Finland inom Nato ställning till frågor som gäller kärnvapenavskräckning i större utsträckning än vad som gäller nedrustning och vapenkontroll, med beaktande av säkerhets- och försvarspolitiska intressen. Med tanke på Finlands säkerhet och försvar är det viktigt att Natos avskräckning är trovärdig, inklusive alla dess delområden, och att den utgör en tillräckligt hög tröskel för militära åtgärder mot medlemmarna i alliansen.¹¹⁹

I juni 2024 lanserade den nya finska regeringen, bestående av regeringspartier Samlingspartiet (Saml), Sannfinländarna (Sannf), Svenska folkpartiet (SFP) och Kristdemokraterna (KD), sin utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse. I den bekräftar regeringen sitt stöd till Natos kärnvapenavskräckning och att Finland deltar aktivt i utformningen av Natos politik för kärnvapenavskräckning och i beslut om utvecklingen av den.¹²⁰

Finland deltog i Natos årliga kärnvapenövning Steadfast Noon 2024, vilket bekräftades av premiärminister Petteri Orpo (Saml) i en radiointervju.¹²¹ Det är frivilligt att delta i övningen och varje år deltar runt 13 Natostater i övningen.

I december 2024 publicerade den finska regeringen en försvarsredogörelse. Det är Finlands tredje i ordningen och den första som Natomedlem, därför nämns också kärnvapen för första gången¹²²; "Finlands försvar stöds av hela alliansens militära styrka, i sista hand av

¹¹⁸ Finlands regering (2022) Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om godkännande av Finlands anslutning till Nordatlantiska fördraget och till vissa lagar som har samband med den (RP 315/2022 rd), <[RP 315/2022 rd](#)>

¹¹⁹ Finlands riksdag (2025). Svar på skriftligt spørgsmål om Finlands kärnvapenpolitik SSS 376/2024 rd <[KKV](#)>.

¹²⁰ Statsrådet Utrikesministeriet (2024). "Utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse", <[Utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse](#)> sid. 34

¹²¹ Yle (2024). "Pääministerin haastattelutunti 15.9.2024", <[Pääministerin haastattelutunti 15.9.2024 | Pääministerin haastattelutunti | Yle Areena](#)>, Frågan börjar 07:59, Orpos svar börjar 08:17, slutar (efter tillägsfråga om hur Finland deltar) 09:48

¹²² Hufvudstadsbladet (2024). "VF-profil: Sluta tissla och tassla om Natos kärnvapen", <[VF-profil: Sluta tissla och tassla om Natos kärnvapen – Hufvudstadsbladet](#)>

kärnvapenavskräckningen. Det mervärde som avskräckningen ger för Finlands försvar kan inte mätas i pengar.”¹²³

En annan följd av Natomedlemskapet är, trots att Nato inte kräver det, att det nu pågår en process att se över kärnenergilagstiftningen och möjligheten att ta bort förbudet mot kärnvapen på finskt territorium. I Natopropositionen till den finska riksdagen tydliggjorde man att en anslutning till det Nordatlantiska fördraget inte förutsätter att Finland måste ändra sitt nationella förbud mot placering av kärnvapen i Finland.¹²⁴ I en intervju med Pekka Haavisto (Gröna förbundet och utrikesminister vid ansökan om Natomedlemskapet) förtydligar han även att under Natoförhandlingarna tog han upp och deklarerade det finska förbudet i kärnenergilagen och att detta inte utgjorde ett hinder för ett finskt Natomedlemskap.¹²⁵ Riksdagens utrikesutskott konstaterade även 2022 att “enligt den information som mottagits har inga aspekter framkommit i förhandlingarna mellan Finlands och Nato som skulle motivera ändringar i den finska lagstiftningen om kärnvapen”.¹²⁶

I en intervju sade Finlands statsminister Petteri Orpo (Saml) 2024, att arbetet med att reformera kärnenergilagen förs på grund av det upplevda behovet av att justera vissa bestämmelser om civil användning av kärnenergi och små modulära reaktorer, och att det inte finns något behov av att öppna upp artikel 4 om förbud av att placera kärnvapen i Finland. Han sade då att “Det här är ingen aktiv diskussion i Finland”.¹²⁷ Trots detta har en debatt sedan tagit fart i Finland om att se över just detta förbud.

I februari 2025 frågade riksdagsledamot Johannes Yrttiaho (V) om regeringen kommer att ändra förbudet mot kärnvapen i kärnenergilagen och påpekade att olika ministrar ger olika svar. Han sade att nuvarande president Stubb (Saml), bland andra, talade för att tillåta transitering av kärnvapen under sin valkampanj. Försvarsminister Antti Häkkinen (Saml) har antytt att lagen kan komma att ändras i detta avseende. I det nya försvarsuttalandet står det att: “Lagstiftningen måste möjliggöra ett flexibelt deltagande i att visa avskräckning och genomföra kollektivt försvar i olika situationer tillsammans med allierade i Finland och i hela alliansen” och i den lagstiftningsplanen står det att; “Kärnvapenförbudet måste ses över, men Natomedlemskapet kräver inte att det ändras”.¹²⁸

Enligt Katariina Simonen, docent och jurist med vid Pugwash Conferences on Science and World Affairs, är planen att regeringen ska lägga fram lagreformen till riksdagen senast i december i 2025 och den kommer att innehålla en utvärdering av paragraf 4 om förbud mot kärnvapen. Om man skulle ändra lagen och ta bort förbudet mot kärnvapen på finsk mark blir

¹²³ Försvarsministeriet (2024). Försvarsministeriets årsberättelse 2023 (PLM 2024:6). Helsingfors: Försvarsministeriet, <[Statsrådets försvarsredogörelse](#)>, sid. 96

¹²⁴ Finlands regering (2022). Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om godkännande av Finlands anslutning till Nordatlantiska fördraget och till vissa lagar som har samband med den (RP 315/2022 rd), <[RP 315/2022 rd](#)>

¹²⁵ Intervju med Pekka Olavi Haavisto, riksdagsledamot Gröna förbundet. Utrikesminister 2019–2023, vid finska riksdagen, Helsingfors 6 februari 2025

¹²⁶ Tapio Juntunen, Jyri Lavikainen, Matti Pesu, Iro Särkkä (2024) “NATO as a nuclear alliance NATO’s nuclear capability and its evolution in the international nuclear order”, *Finlands regering* <[NATO as a nuclear alliance : NATO’s nuclear capability and its evolution in the international nuclear order](#)>, sid. 97-98

¹²⁷ Iltalehti (2024). “Ruotsin ja Suomen pääministerit eri linjoilla ydinaseista: ”Ei ole aktiivinen keskustelu Suomessa”, <[Ruotsin ja Suomen pääministerit eri linjoilla ydinaseista: ”Ei ole aktiivinen keskustelu Suomessa”](#)>

¹²⁸ Finlands regering (2025). Hallituksen lainsäädäntösuunnitelma kevätistuntokausi ja alustava syysistuntokausi 2025 [Regeringens lagstiftningsplan för riksdagens vårsession och preliminära höstsession 2025]. Helsingfors: Statsrådet, 2025. <[Hallituksen lainsäädäntösuunnitelma kevätistuntokausi ja alustava syysistuntokausi 2025 12_02_25.pdf](#)>, sid. 42 paragraf 51

det troligen utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet som kommer besluta om kärnvapen ska föras in i Finland.¹²⁹ I utskottet sitter premiärministern, utrikesministern, försvarsministern plus fyra ytterligare ministrar som utses av regeringen. Därtill träffas de alltid tillsammans med Finlands president.

I december 2023 var 38 procent av finländarna för att godkänna transport av kärnvapen på finsk mark, men endast 20 procent kunde tänka sig en permanent placering av kärnvapen på finskt territorium.¹³⁰

Medlemskapet i Nato och tillhörande förändringar i den finska kärnvapenpolitiken har återaktiverat det finska civilsamhället. 2022 startades en grupp för övervakning av kärnvapenfrågan. Gruppen består av före detta finska politiker, akademiker och aktörer från civilsamhällesorganisationer. Gruppen har publicerat rapporter där de bland annat rekommenderar Finland att inta en reserverad hållning i fråga om Natos kärnvapenövningar. Enligt gruppen bör Finland även ha en öppen hållning till FN:s kärnvapenförbud och fortsätta delta som observatör på avtalets möten.¹³¹

¹²⁹ Zoomintervju med Katariina Simonen, docent och jurist med vid Pugwash Conferences on Science and World Affairs, 20 februari 2025

¹³⁰ Yle (2023). "Ny undersökning: Synen på kärnvapen har blivit mer positiv bland finländare", [<Ny undersökning: Synen på kärnvapen har blivit mer positiv bland finländare | Politik | Svenska Yle>](#)

¹³¹ Tapio Juntunen, Jyri Lavikainen, Matti Pesu, Iro Särkkä (2024) "NATO as a nuclear alliance NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order", *Finlands regering* [NATO as a nuclear alliance : NATO's nuclear capability and its evolution in the international nuclear order](#), sid. 94

ISLAND

Island har ingen försvarsmakt och landets försvar är därför beroende av USA och till viss del Nato. Detta har i hög grad påverkat landets kärnvapenpolitik. Trots att Island har varit medlemmar i Nato sedan starten har det på Island funnits ett stort motstånd mot Nato och mot kärnvapen i landet. Motståndet påverkades bland annat av att USA under kalla kriget förberedde för att placera kärnvapen på Island. Islands beroende av USA och Nato har påverkat deltagande och agerande i FN och andra internationella forum, där de oftast följer de andra nordiska ländernas agerande.

Island och Nato

Island har varit med i Nato sedan Nato grundades 1949. Inledningsvis tog Island en relativt avvaktande roll och ville veta mer om vilka skyldigheter medlemskapet skulle medföra. Hotet från Sovjetunionen och att Island som ett litet land utan militär kände sig extra utsatt, har i efterhand beskrivits som avgörande för att Island gick med i Nato.

Islands statsminister mellan 1974-84 Geir Hallgrímsson, Självständighetspartiet (D) (liberal-konsekrativt), har sagt att det är tveksamt om Island hade gått med i Nato om inte Danmark och Norge hade gjort det. Även Islands dåvarande socialdemokratiska premiärminister Stefán Jóhann Stefánsson skrev till Danmarks premiärminister 1949 att om Danmark och Norge beslutar sig för att inte delta i den nordatlantiska alliansen blir Islands ställning svår.

När Island väl tog beslutet att gå med i Nato 1949 uppstod ett tumult utanför regeringsbyggnaden och isländsk polis tvingades för första gången att använda tårgas. Under kalla kriget fanns det ett betydande motstånd mot Nato bland befolkningen och årliga protesttåg gick till Keflavíkbasen. Under 1950- och 60-talet kampanjade vänsterblocket för att Island skulle lämna Nato men när de sedan blev del av en koalitionsregering agerade de inte på sina egna krav. År 1968 hölls ett Natotoppmöte i Reykjavík. Det väckte stor debatt och motståndarna till Islands Natomedlemskap demonstrerade "Island úr Nato". Natomedlemskapet är än idag en fråga som debatteras på Island. Ingen regering har övervägt att lämna Nato men det råder inte fullständig enighet om medlemskapet. Frågan om att hålla folkomröstning om Island ska lämna Nato har kommit upp emellanåt i det isländska parlamentet Alltinget, framförallt av Vänsterpartiet - De gröna (VG), men dock med begränsad debatt och stöd som följt.

Island och USA

Island ansåg sig vara neutralt under andra världskriget. Storbritannien invaderade Island den 10 maj 1940 för att förhindra Tyskland från att ta ön vilket ledde till att Islands regering utfärdade en protest om att dess neutralitet och oberoende hade "uppenbart kränkts". De isländska myndigheterna släppte dock detta och de facto samarbetade, fastän de formellt upprätthöll en neutralitetspolitik. Kanada och slutligen USA tog över som ockupationsmakt på Island 1941. Alltinget vägrade acceptera amerikansk ockupation och USA:s president Roosevelt (DEM) godkände därför en invasion av Island.

År 1946 skrevs det så kallade Keflavíkavtalet på. Avtalet fastställde att amerikanska styrkor skulle lämna Keflavíkbasen inom sex månader. En majoritet av partierna på Island var för avtalet.¹³² Avtalet kom dock inte att ha någon större effekt och 1951 slöts ett nytt avtal med USA.¹³³ Enligt det militära samarbetsavtalet från 1951 får USA använda flygfält, hamnar och andra platser på Island, inklusive områden i de kringliggande vatten- och luftrummen. År 2006 uppdaterades samarbetsavtalet från 1951. Ändringarna rörde omplacering av amerikanska styrkor och återlämnande av vissa överenskomna områden och anläggningar, samt att andra Natostater får tillgång till dessa områden.¹³⁴ Inget av dessa avtal nämner kärnvapen.¹³⁵

Efter 55 års närvaro lämnade amerikanska trupper Island 2006 och Keflavíkbasen stängdes ner. Orsaken var framförallt att Island inte var lika geografiskt intressant för USA längre. Beslutet togs unilateralt av USA och skakade om den isländska regeringen.¹³⁶ Däremot fortsatte USA att ha Keflavík som en anläggning för tillfälliga aktiviteter. Redan 2007 påbörjade Nato viss regelbunden aktivitet några veckor om året på Keflavík. Sakta ökade aktiviteten tills 2015 då den blev daglig (på rotationsbasis, så det alltid är olika grupper av soldater¹³⁷).¹³⁸ Basen har också byggts ut för att bland annat göra den kapabel att ta emot B-2 bombplan.^{139, 140}

Amerikanska kärnvapen på Island

USA hade planer på att placera kärnvapen på Keflavíkbasen under kalla kriget och förberedde även praktiskt för detta genom att bland annat bygga depåer för bomberna.¹⁴¹ Det är dock oklart om Island visste om att USA förberedde för att placera kärnvapen på ön. I en debatt i Alltinget 1964 sade den socialdemokratiska utrikesministern Guðmundur Í. Guðmundsson (Alþýðuflokkurinn) att det inte fanns några kärnvapen stationerade på Island och att regeringen inte hade för avsikt att ändra detta.¹⁴²

¹³² Margret Bjorgulfsdottir (1989), *The Paradox of a Neutral Ally: A Historical Overview of Iceland's Participation in NATO*, *The Fletcher Forum of World Affairs*, 13(1), sid.77

¹³³ Iceland Review (2021), "US Stealth Bombers Leave Iceland Following Extended Deployment"

<[US Stealth Bombers Leave Iceland Following Extended Deployment](#)>

¹³⁴ The Government of the Republic of Iceland and the Government of the United States of America (1951), "Amendment to the Defense Agreement Pursuant to the North Atlantic Treaty Between the United States of America and the Republic of Iceland", <https://www.stjornarradid.is/media/utanrikisraduneyti-media/media/Varnarmal/2006-09-29_SamnBreytVidaukVarnarsamnENS.pdf>

¹³⁵ Agreement Between the United States and Iceland (1951) *Agreement Between the United States and Iceland Regarding Defense of Iceland*, <[Avalon Project - Defense of Iceland: Agreement Between the United States and the Republic of Iceland, May 5, 1951](#)>

¹³⁶ Valur Ingimundarson (2007). Iceland's Security Identity Dilemma: The End of a U.S. Military Presence, *The Fletcher School of Law and Diplomacy*, 31(1):7–23. sid. 1

¹³⁷ Alþingi (2020). Utrikes- och utvecklingsministerns svar på en fråga från Andrés Ingi Jónsson angående närvaron av trupper, 151:a lagstiftande session 2020-2021. Riksdagsdokument 842 – Nummer 414, *Alþingi* <[842/151 svar: viðvera herliðs | Þingtíðindi | Alþingi](#)>

¹³⁸ Alþingi (2018). Utrikesministerns svar på en fråga från Andrés Ingi Jónsson angående militär närvaro på Keflavíks flygplats, 149:e lagstiftande session 2018-2019. Riksdagsdokument 427 – Nummer 111, *Alþingi*, <<https://www.althingi.is/altext/149/s/0427.html>>

¹³⁹ Iceland Review (2021), "US Stealth Bombers Leave Iceland Following Extended Deployment"

<[US Stealth Bombers Leave Iceland Following Extended Deployment](#)>

¹⁴⁰ High North News (2023), "Increased Allied Military Presence in Iceland", <<https://www.highnorthnews.com/en/increased-allied-military-presence-iceland>>

¹⁴¹ National Security Archive (2016), "U.S. Government Debated Secret Nuclear Deployments in Iceland", <[U.S. Government Debated Secret Nuclear Deployments in Iceland | National Security Archive](#)>

¹⁴² Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", *Bulletin of peace proposals*. Vol. 21 (3): sid. 347

Kärnvapen blev föremål för ännu en debatt sommaren 1980 då det blev känt att den amerikanska soldaten som ansvarade för säkerheten vid Keflavíkbasen arbetade utifrån en manual med titeln "The Navy Nuclear Weapons Security Manual". USA vägrade dock bekräfta förekomsten av kärnvapen, men den amerikanska ambassadören på Island hänvisade till Island och USA militära samarbetsavtal där det står att implementeringen är beroende av samtycke från de isländska myndigheterna.¹⁴³

Kärnvapenfrågan kom återigen upp 1984 när amerikanska hemligstämplade dokument från 1975 gjordes tillgängliga och avslöjade beredskapsplanerna på att flytta kärnvapen till Island i krigstid. Denna information väckte oro och tvingade USA att klargöra vad det handlade om. Detta gjordes i ett brev från USA:s ambassad på Island till utrikesministern Geir Hallgrímsson (D) som skrev att införsel av kärnvapen på Island endast skulle göras i samförstånd med Island.¹⁴⁴

År 1999 publicerades en forskningsartikel i Bulletin of Atomic Scientists där offentliggjorda dokument från 1945–1978 analyserades. Forskarna beskrev att Island var en av de platser som USA hade placerat kärnvapen på från september 1956 till september-december 1959.¹⁴⁵ Artikeln skapade stor uppmärksamhet och politisk turbulens. Den isländska regeringen, som då bestod av liberal-konservativa Självständighetspartiet (D) och det liberala partiet Framstegspartiet (B), förnekade snabbt att USA hade placerat kärnvapen på Island och Clinton-administrationen (DEM) stödde omedelbart förnekandet. I en avvikelse från det vanliga tillvägagångssättet att "varken bekräfta eller förneka" utplacering av amerikanska kärnvapen, sade USA:s biträdande chef på amerikanska representationen i Reykjavik att det var "felaktigt att sätta Island på listan över kalla krigets kärnvapenplaceringar".¹⁴⁶

Kärnvapenfri zon i Norden

En kärnvapenfri zon i Norden har diskuterats sedan 1960-talet i olika omgångar, men till stor del inkluderade de endast Norge, Danmark, Sverige och Finland. Eftersom USA hade amerikanska baser på Island och Grönland och en praxis att varken bekräfta eller förneka närvaron av kärnvapen på sina baser, fartyg och flygplan, blev det därför svårt att inkludera Island i en potentiell kärnvapenfri zon i Norden.¹⁴⁷

År 1985 diskuterades ändå frågan intensivt på Island. Beslutsfattare på Island var då relativt avvaktande eftersom man menade att det inte nödvändigtvis skulle stärka Islands säkerhet med en kärnvapenfri zon. Samma år antog Alltinget en resolution angående kärnvapenfri zon i Norden och huruvida Island skulle ansluta sig till en sådan. Resolutionen innehöll ingen

¹⁴³ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", Bulletin of peace proposals. Vol. 21 (3): sid. 347

¹⁴⁴ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", Bulletin of peace proposals. Vol. 21 (3): sid. 347

¹⁴⁵ Robert S. Norris, William M. Arkin och William Burr (1999), "Where They Were", *Bulletin of the Atomic Scientists*, 55(1):26–35

¹⁴⁶ National Security Archive (2016), "U.S. Government Debated Secret Nuclear Deployments in Iceland", <[U.S. Government Debated Secret Nuclear Deployments in Iceland | National Security Archive](#)> och Guardian (1999), "Washington's unwitting atomic allies" <[Washington's unwitting atomic allies | World news | The Guardian](#)>

¹⁴⁷ Eckhoff, Torstein. (1988). A Nordic Nuclear Weapon-Free Zone. *Nordic Journal of International Law*, 57(4), 405-415

definitiv hållning utan menade att utrikeskommittén skulle utreda frågan. Utrikesminister Geir Hallgrímsson (D) sade att man inte kan se någon anledning till att förklara en kärnvapenfri zon i ett område som redan är kärnvapenfritt, att fokus borde ligga på eliminering av kärnvapen där kärnvapen nu finns. Han menade att om en kärnvapenfri zon i Norden införs måste det göras i samråd med Sovjetunionen och USA för att det ska leda till en bredare säkerhet.¹⁴⁸ Året därpå, 1986, sade dåvarande utrikesminister Matthías Á. Mathiesen (D) att frågan borde diskuteras med andra Natostater. Att Island, tillsammans med Danmark och Norge, var mer avvaktande till att etablera en kärnvapenfri zon i Norden än Sverige och Finland kan förstås utifrån de förstnämndas Natomedlemskap. En förutsättning för dessa länder var att en kärnvapenfri zon i Norden då skulle göras i samförstånd med övriga Natostater.¹⁴⁹

Förbud mot kärnvapen i isländska hamnar

I samband med att Nya Zeeland 1985 tog fram en lag om att landet är en kärnvapenfri zon väcktes även frågan på Island om att ta fram en policy om förbud mot utplacering av kärnvapen på territoriet. Policyn omfattade även krigsfartyg som angjorde isländska hamnar eller transiterade genom isländska territorialvatten. Utrikesminister Geir Hallgrímsson (D) svarade på en fråga i Alltinget att den isländska policyn även inkluderade krigsfartyg i Islands territorialvatten. Utrikesministern hävdade att Islands policy liknande den som Norge hade och isländska myndigheter krävde därmed ingen skriftlig bekräftelse att inga kärnvapen fanns ombord på utländska fartyg.¹⁵⁰

Island som kärnvapenfri zon

Alltinget röstade 2016 igenom en nationell säkerhetspolicy där man uttryckte att Island och dess ekonomiska zon är en kärnvapenfri zon.¹⁵¹ Under 2016 när detta skedde leddes Island av Sigmundur Davíð Gunnlaugsson från Framstegspartiet (B). Kritiker har lyft att formuleringen "deklarerade en kärnvapenfri zon" inte är helt sanningsenlig eftersom ingenting formellt har antagits för att formalisera denna zon i likhet med världens övriga kärnvapenfria zoner annat än i Islands nationella säkerhetspolitik. De anser därmed att det är en mycket svag "deklaration".¹⁵² Deklarationen har även inskrivet att: "that Iceland and its territorial waters be declared a nuclear weapon-free zone, **taking account of international obligations**, with a view to contributing to disarmament and peace". Vilket kritiker menar försvagar deklARATIONEN då den hänvisar till Natomedlemskapet och Nato som kärnvapenallians. När den nationella säkerhetspolitiken uppdaterades 2023–2024 föreslog parlamentariker från

¹⁴⁸ Guðmundur G. Þórarinnsson (1985). Ärende 203, kärnvapenfri zon i Norden, Gemensamt parlament: 61:a sessionen, 107:e lagstiftningssessionen,

<<https://www.althingi.is/altext/raeda/107/3010.html?lthing=107&mr=3010>>

¹⁴⁹ Bengt Broms (1989), "Proposals to Establish a Nordic Nuclear-Weapon-Free Zone", *Michigan Journal of International Law*, 10(2):345-361.

¹⁵⁰ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", *Bulletin of peace proposals*. Vol. 21 (3): sid. 348

¹⁵¹ Althingi (2015/2016), "Parliamentary Resolution on a national security policy for Iceland",

<<https://www.government.is/library/04-Legislation/Parliamentary%20resolution%20on%20a%20national%20security%20policy%202023.pdf>>

¹⁵² Mailkonversation med Andrés Ingi Jónsson (P), Isländsk parlamentsledamot, 2016–2024, (Vänsterpartiet - De gröna (16-19), grupplösa (19-21), Piratpartiet (21-24)), 22 december 2024

Piratpartiet (P) tre nya versioner för att ta bort **“med förbehåll för Islands internationella åtaganden”** ur meningen.¹⁵³ Detta fick inget stöd utanför partiet.¹⁵⁴

Alltingsledamöter från Vänsterpartiet – De gröna (VG) har flera gånger lagt fram lagförslag om att formellt förklara Island fritt från kärnvapen.¹⁵⁵ Under den offentliga remissen till ett sådant förslag 2018 lämnade utrikesdepartementet en kommentar där departementet menade att lagförslaget var mer eller mindre i linje med Islands offentliga hållning och den nationella säkerhetspolicyn, men att policyn inte lagstadgades eftersom det inte skulle vara förenligt med landets Natomedlemskap.¹⁵⁶

Från remissrundan 2018 angående lagförslaget stödde två civilsamhällesorganisationer förslaget, Samtök hernaðarandstæðinga¹⁵⁷ (Campaign Against Militarism) och Menningar- og friðarsamtök íslenskra kvenna¹⁵⁸ (fredsorganisation och en del av Kvinnornas Demokratiska Världsförbund). År 2022 lades lagförslaget på bordet igen och välkomnades denna gång av Amnesty International¹⁵⁹ samt ytterligare en civilsamhällesorganisation som driver demokratifrågor¹⁶⁰.

Under 2022 års debatt om lagförslaget propagerade Alltingsledamoten Jódís Skúladóttir (VG) starkt för detta och betonade att de flesta isländska kommuner har utfärdat ett uttalande om att landet måste vara kärnvapenfritt. Endast tre isländska kommuner (Reykjanesbær, Skútustaðarhrepp og Grímsnes- og Grafninghrepp) saknar policy om att vara kärnvapenfria zoner.¹⁶¹

Under den isländska lagstiftningssessionen 2021-2022 ställde alltingsledamoten Andrés Ingi Jónsson (P) en skriftlig fråga till utrikesministern om hur hon ser på att Keflavíkbasen byggdes ut för att anpassas till amerikansk B2-plan, vilka är designade för att bära kärnvapen, och hur detta går ihop med Islands policy om kärnvapenfri zon.¹⁶² I svaret betonade utrikesminister Þórdís Kolbrún Reykfjörð Gylfadóttir (D) att Islands nationella

¹⁵³ Althingi (2023/2024) Document No. 1195 från den 153:e sessionen, <[1195/153 breytingartillaga: Þjóðaröryggisstefna fyrir Ísland | Þingtíðindi | Alþingi](#)>

¹⁵⁴ Mailkonversation med Andrés Ingi Jónsson (P), Isländsk parlamentsledamot, 2016–2024, (Vänsterpartiet - De gröna (16-19), grupplösa (19-21), Piratpartiet (21-24), 22 december 2024

¹⁵⁵ Althingi (2021). Islands förklaring om immunitet mot kärnvapen och förbud mot användning av kärnkraftsdrivna fordon. 152:a lagstiftande session 152/mål 91 proposition. <[Friðlýsing Íslands fyrir kjarnorkuvopnum og bann við umferð kjarnorkuúinna farartækja | Ferill þingmáls | Alþingi](#)>

¹⁵⁶ Isländska utrikesministeriet (2018), Tilvísun: U TN 18030076/03.G.002; 97.B.322, <[148-1255.pdf](#)>

¹⁵⁷ Samtök hernaðarandstæðinga (2018). "Remissyttrande från Motståndsrörelsen mot Militarism om ett lagförslag om att förklara Island som kärnvapenfritt och förbjuda färdsl av kärnkraftsdrivna fordon", dokument 301 - ärende 214" <[https://www.althingi.is/altext/erindi/148/148-981.pdf](#)>

¹⁵⁸ Menningar- og friðarsamtök íslenskra kvenna (2018).

"Remissyttrande om ett lagförslag om att förklara Island som kärnvapenfritt och förbjuda färdsl av kärnkraftsdrivna fordon. ärende 214" <[https://www.althingi.is/altext/erindi/148/148-974.pdf](#)>

¹⁵⁹ Amnesty International Island (2019–2020). "Remissyttrande om ett lagförslag om att förklara Island som kärnvapenfritt och förbjuda färdsl av kärnkraftsdrivna fordon, 150:e lagstiftande tinget 2019–2020. Dokument 242 - ärende 224" <[https://www.althingi.is/altext/erindi/150/150-1792.pdf](#)>

¹⁶⁰ Umsögn Öldu (2020). Remissyttrande om ett lagförslag om att förklara Island som kärnvapenfritt och förbjuda färdsl av kärnkraftsdrivna fordon, 150:e lagstiftande tinget - ärende 224". <[https://www.althingi.is/altext/erindi/150/150-2055.pdf](#)>.

¹⁶¹ Althingi, Vælfærðsútskottet (2017) Utlåtande om ett lagförslag om ändringar i lagen om allmänna trygghetssystem. Dokument 371 - 146: lagstiftande tinget <[https://www.althingi.is/altext/146/s/0371.html](#)>

¹⁶² Althingi, Utrikesnämnden (2022) Betänkande om förslag till riksdagsbeslut om bemyndigande för regeringen att ingå avtal med Europeiska unionen om deltagande av Island i Europeiska försvarsfonden. 152:a lagstiftande session 2021-2022. Riksdagsdokument 854 – Nummer 405, Althingi, <[854/152 svar: B-2 sprengiflugvélar | Þingtíðindi | Alþingi](#)>

säkerhetspolitik är mycket tydlig när det gäller att Island och dess territoriella vatten ska vara fria från kärnvapen, med förbehåll för Islands internationella åtaganden. Islands uttalade policy har presenterats och bekräftats för allierade med kärnvapenkapacitet.¹⁶³

Den 12 mars 2025 tillkännagav Islands utrikesminister, Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir, från det Liberala Reformpartiet Viðreisn (C), att den nya koalitionsregeringen ska utforma en säkerhets- och försvarspolitik. Policyn syftar till att beskriva de huvudsakliga säkerhetsutmaningarna med betoning på externa hot samt att belysa Islands mål inom internationellt säkerhets- och försvarssamarbete.¹⁶⁴ Det är dock ännu oklart om denna policy ska ersätta eller komplettera Islands nationella säkerhetspolicy från 2016, som uppdaterades senast 2023–2024 av det isländska parlamentet.

Isländsk internationell kärnvapenpolitik

På ett välbevakat möte i Reykjavik 11–12 oktober 1986 diskuterade USA:s president Ronald Reagan (REP) och Sovjetunionens president Mikhail Gorbatsjov kärnvapenedrustning. Detta möte anses vara det närmaste världen någonsin kommit att avveckla kärnvapen och lade grunden för INF-avtalet från 1987, vilket hade en avgörande roll i nedtrappningen av kalla kriget¹⁶⁵, samt av START I från 1991 om viss bilateral nedrustning. Agendan för det som kom att kallas för *Reykjavik Summit* var från början blygsam och skulle endast vara ett förmöte till möten i Washington och Moskva men kom att bli avgörande för frågan.¹⁶⁶ Island verkar dock inte ha haft en avgörande roll i att toppmötet hölls just i Reykjavik, men Island har fortfarande använt mötet som en del av isländsk nedrustningshistoria. På Islands universitet i Reykjavik finns det sedan 2016 ett Peace Center som har i uppdrag att främja tvärvetenskaplig och internationell forskning inom freds- och konfliktstudier, möjliggöra informerat policyskapande och erbjuda en plattform för diskussion och utbildning om fred och konflikter. Inom centrets fokus finns nedrustning med och på deras webbplats har man en bild av det hus där Reagan och Gorbatsjov träffades.¹⁶⁷

Icke-spridningsavtalet (Non-proliferation treaty - NPT)

Island ratificerade icke-spridningsavtalet 1968 men landets engagemang i avtalet har varit begränsat. Mellan 2010 och 2019 gjorde Island inga nationella uttalanden i FN kopplat till NPT. Detta kan bland annat bero på brist på resurser men också på att Island, som inte har någon egen armé, har relativt blygsam expertis i vapen- och nedrustningsfrågor¹⁶⁸.

I den förberedande kommittén för icke-spridningsavtalet 2019 uttryckte Island sin hängivenhet till arbetet för global kärnvapenedrustning. De nämner även att mer resurser och

¹⁶³ Althingi (2021). Utrikesministern (svarar) på en fråga från Andrés Ingi Jónsson (P) om B-2-sprängbombsflygplan, 152:a lagstiftande session 2021-2022. Riksdagsdokument 854 – Nummer 405, [Althingi, <854/152 svar: B-2 sprengiflugvélar | Þingtíðindi | Alþingi>](#)

¹⁶⁴ Islands regering (2025). "Minister announces defence policy formulation and actions", [<Government of Iceland | Minister announces defence policy formulation and actions>](#)

¹⁶⁵ Soka Gakkai (2019), "Working for a Nuclear-Weapon-Free World in Iceland" [<https://www.sokaglobal.org/in-society/initiatives/working-for-a-nuclear-weapon-free-world-in-iceland.html>](#)

¹⁶⁶ Paul F. Walker och Jonathan R. Hunt (2011). "The legacy of Reykjavik and the future of nuclear", *Bulletin of the Atomic Scientists*,

[<The legacy of Reykjavik and the future of nuclear disarmament - Bulletin of the Atomic Scientists>](#)

¹⁶⁷ Höfði Reykjavík Peace Centre, (2025). "About us", *University of Iceland*, [<About Us>](#)

¹⁶⁸ Zoomintervju med Stefán Pálsson, historiker och engagerad i Campaign Against Militarism, 24 februari 2025 och Zoomintervju med Erling Erlingsson, militärexpert och före detta anställd på Isländska utrikesdepartementet, 28 februari 2025

kraft måste läggas på kärnvapennedrustning.¹⁶⁹ Detta upprepades 2022 och då hänvisade man till orden från Reykjavik summit 1986 “A Nuclear war cannot be won and must never be fought”.¹⁷⁰

Under 2023 och 2024 gjorde Island inga egna uttalanden, men deltog i de nordiska ländernas gemensamma uttalande i FN:s första utskott 2024¹⁷¹. Island ser först och främst till de nordiska länderna när det handlar om att agera i internationella forum, och samarbetar nära med de nordiska länderna inom utrikes- och säkerhetspolitik.¹⁷²

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW)

Island gick med i det humanitära uttalandet 2012 i samband med FN:s generalförsamlings första utskott.¹⁷³ Uttalandet anses vara starten på det humanitära initiativet som senare ledde till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen. Island stod bakom alla uttalanden¹⁷⁴ mellan 2013–2015 som hölls inom icke-spridningsavtalet och på första utskottets möte i FN:s generalförsamling. Mellan 2015 och 2022 hölls det inga humanitära uttalanden och när uttalandet återupptogs under icke-spridningsavtalet 2022 var Island inte längre med¹⁷⁵.

Island röstade nej till den resolution¹⁷⁶ som manade till förhandlingar om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen i FN:s generalförsamling 2016 och bojkottade sedan förhandlingarna 2017¹⁷⁷. Sedan 2018 har Island röstat nej till generalförsamlingens resolution som välkomnar antagandet av förbudet då Island menar att det inte är förenligt med Natomedlemskapet.¹⁷⁸

Utrikesminister Þórdís Kolbrún Reykfjörð Gylfadóttir (D) uttryckte i Alltinget under den isländska lagstiftningssessionen 2022–2023, att anledningen till att Island inte ratificerat FN:s konvention om förbud mot kärnvapen var eftersom kärnvapenstaterna inte kommer ratificera konventionen och avtalet därmed inte kommer ha någon effekt. Utrikesministern uttryckte att

¹⁶⁹ Permanent Mission of Iceland to the United Nations. (2019). General Statement: Preparatory Committee for the 2020 NPT Review Conference, Statement by Mr. Thordur Aegir Oskarsson, 30 april 2019 <[30April_Iceland.pdf](#)>.

¹⁷⁰ Thordur Aegir Oskarsson (2022). Anförande av Islands ambassadör för vapenkontroll, nedrustning och icke-spridning, Islands biträdande permanent representant för FN. 2022 års översynskonferens av icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 2 augusti 2022, <[2Aug_Iceland.pdf](#)>

¹⁷¹ Island mfl. (2024) Anförande av de nordiska länderna vid första utskottet på FN:s generalförsamling, 7 oktober 2024, <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/1com/1com24/statements/7Oct_Nordic.pdf>

¹⁷² Zoomintervju med Erling Erlingsson, militärexpert och före detta anställd på Isländska utrikesdepartementet, 28 februari 2025

¹⁷³ Schweiz m.fl. (2012). Gemensamt humanitärt uttalande av Schweiz vid första utskottet på FN:s generalförsamling, 22 oktober 2012, <[C1 2012 CHC STATEMENT 26 SEPTEMBER](#)>

¹⁷⁴ Sydafrika m.fl. (2015). Gemensamt humanitärt uttalande av Sydafrika vid 2013 års förberedande kommitté för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 6 maj 2013, <[Microsoft Word - 6 MAY 2013 Final statement to NPT PCII on humanitarian impact of nucl weapons.doc](#)> och Nya Zeeland m.fl. (2013). Gemensamt humanitärt uttalande av Nya Zeeland vid första utskottet på FN:s generalförsamling, 21 oktober 2013, <[Microsoft Word - 21Oct Joint.docx](#)>, Nya Zeeland m.fl. (2014). Gemensamt humanitärt uttalande av Nya Zeeland vid första utskottet på FN:s generalförsamling, 20 oktober 2014, <[Microsoft Word - 20Oct JointHINW.docx](#)> och Österrike m.fl. (2015). Gemensamt humanitärt uttalande av Österrike vid 2015 års översynskonferens för icke-spridningsavtalet om kärnvapen 28 april 2015, <[28April_AustriaHumanitarian.pdf](#)>.

¹⁷⁵ Costa Rica m.fl. (2022). Gemensamt humanitärt uttalande av Costa Rica vid 2022 års översynskonferens för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 22 augusti 2022 <[JointStatement_HINW.pdf](#)>

¹⁷⁶ FN:s generalförsamling (2016) Resolution A/C.1/71/L.41: Att främja flerpartsförhandlingar om kärnvapennedrustning <[L41.pdf](#)>

¹⁷⁷ FN:s generalförsamling (2016) Omröstningsresultat för resolution A/C.1/71/L.41: Att främja flerpartsförhandlingar om kärnvapennedrustning <[Vote Name List](#)>

¹⁷⁸ ICAN (2025). “Iceland - TPNW Status” <<https://www.icanw.org/iceland>>

Islands hållning är att målet är en kärnvapenfri värld och att de internationella fördrag som Island ratificerat, icke-spridningsavtalet och det fullständiga provstoppsavtalet, var tillräckliga och realistiska fördrag.¹⁷⁹ Under denna tid hade Island en koalitionsregering bestående av Självständighetspartiet (D), Vänsterpartiet - De gröna (VG) och Framstegspartiet (B), under ledning av statsminister Katrín Jakobsdóttir (VG). Vänsterpartiet - De gröna är officiellt för en anslutning till FN:s kärnvapenkonvention och i september 2017, innan Katrín Jakobsdóttir (VG) blev statsminister, lovade hon att arbeta för att Islands skulle ansluta sig till avtalet genom att signera den internationella kampanjen ICAN's (International Campaign to Abolish Nuclear Weapons) parlamentariska upprop.¹⁸⁰ De fick dock inte igenom frågan i koalitionsregeringen.¹⁸¹

År 2023 sade utrikesminister Bjarni Benediktsson (D) att han inte ser hur en isländsk ratificering av FN:s konvention om förbud mot kärnvapen går att förena med ett Natomedlemskap, men trots detta är han öppen för att diskutera frågan vidare.¹⁸²

Det finns delade meningar om kärnvapenförbudet bland Alltingets partier på Island och Socialdemokraterna, Vänsterpartiet - De gröna och Piratpartiet har lämnat ett flertal motioner där man visat stöd för avtalet och menat att Island borde ratificera det.¹⁸³

Den allmänna opinionen på Island har generellt varit för en ratificering av FN:s konvention om förbud mot kärnvapen. En opinionsundersökning från 2020 visade att 86 procent av befolkningen var för en anslutning och att detta borde ske även om allierade i Nato var emot detta.¹⁸⁴

Utöver Alltingsspartier och -ledamöter förekommer också civilsamhällesorganisationer och aktörer som under olika remissrundor ställt sig positiva i frågan om att skriva under kärnvapenkonventionen. Isländska Röda Korset är för en anslutning¹⁸⁵ och likaså Samtökum hernaðarandstæðinga (antimilitaristisk organisation).¹⁸⁶

I december 2024 bildades en ny koalitionsregering på Island som består av ledamöter från det socialdemokratiska partiet, Folkpartiet samt Viðreisn (C) (Liberala Reformpartiet). Bland dessa partier finns ledamöter som vid tidigare tillfällen uttryckt sitt stöd för att Island ska ratificera kärnvapenkonventionen.¹⁸⁷ Vänsterpartiet - De gröna och Piratpartiet åkte ur parlamentet i valet 2024, de två partier som har varit tydligast i arbetet mot kärnvapen.

¹⁷⁹ Althingi (2022). Proposition om nedrustning, begränsning av vapenarsenaler och exportkontroll från utrikesministern. 153:e lagstiftande sessionen 2022-2023. Riksdagsdokument 1489 – Nummer 953 <<https://www.althingi.is/altext/pdf/153/s/1489.pdf>> sid. 20

¹⁸⁰ ICAN (2025). "Full list of pledge takers", <https://pledge.icanw.org/full_list_of_pledge_takers>

¹⁸¹ Zoomintervju med Stefán Pálsson, historiker och engagerad i Campaign Against Militarism, 24 februari 2025

¹⁸² Nuclear Weapons Ban Monitor (2024). "Iceland" <<https://banmonitor.org/profiles/iceland>>

¹⁸³ ICAN (2025). "Iceland - TPNW Status" <<https://www.icanw.org/iceland>>

¹⁸⁴ ICAN (2025). "Iceland - TPNW Status" <<https://www.icanw.org/iceland>>

¹⁸⁵ ICAN:s remissvar till Althings utredning av resolution 193/148, 'Förbud mot kärnvapen' <https://www.althingi.is/pdf/erindi_mals/?lthing=148&malnr=193> sid. 8-9

¹⁸⁶ ICAN (2018), Remissvar till Althings utredning av resolution 193/148, 'Förbud mot kärnvapen' <https://www.althingi.is/pdf/erindi_mals/?lthing=148&malnr=193> sid.10

¹⁸⁷ Nuclear Weapons Ban Monitor (2024). "Iceland" <<https://banmonitor.org/profiles/iceland>>

NORGE

När Norge anslöt till Nato 1949 åtföljdes detta av en deklaration om att främmande makter inte skulle få etablera permanenta militärbaser på norsk mark. Därtill tillät inte Norge Natoövningar i Finnmark, området som gränsar till Ryssland, eller besök från utländska krigsfartyg eller militärflyg öster om den 24:e meridianen, som ligger strax öster om Hammerfest.¹⁸⁸ Förbud mot kärnvapen på norskt territorium i fredstid kom som en följd av denna policy, men det var inte förrän 1957 i samband med att USA började erbjuda Natomedlemmar utplacering av kärnvapen som man formaliserade den. Vid Natos grundande 1949 fanns ingen uttalad kärnvapenpolitik men med tiden antog Nato kärnvapenavskräckning som en explicit del av sin strategi¹⁸⁹. Trots en tydlig kritisk politik mot kärnvapen både inom och utanför Nato byggde Norge under slutet av 1950- och början på 1960-talet kärnvapendepåer och köpte in vapensystem som kunde kärnvapenbestyrkas.

Utvecklingen av Norges kärnvapenpolitik

I slutet av 1940- och början av 1950-talet undersöktes möjligheten till norska kärnvapen.¹⁹⁰ Under 1950-talet vände dock de framväxande kärnvapenambitionerna och 1957 antog Arbeiderpartiet (Ap), som satt i regeringsställning, enhälligt en motion om att kärnvapen “inte får stationeras på norskt territorium”. Några månader efter att motionen antogs, när den amerikanska regeringen i efterdyningarna av “Sputnik-shocken”¹⁹¹ erbjöd sig att distribuera kärnvapen till Norge, tackade statsminister Einar Gerhardsen (Ap) nej. Istället deklarerade Norge och även Danmark, vid Natotoppmötet i Paris i december 1957 att de inte ville ha kärnvapen på sina territorier¹⁹². Statsminister Gerhardsen uppmuntrade även USA att engagera Sovjetunionen i nedrustningssamtal. Detta uttalande väckte enligt uppgift “stor uppståndelse” på Natos högkvarter. Trots beslutet så byggdes hemliga kärnvapendepåer i Norge för ett eventuellt framtida mottagande av kärnvapen. Bland annat skaffade Norge leveransfordon som var kapabla att bära kärnvapen och deltog därtill i kärnvapenövningar. År 1961 fastställde det norska parlamentet Stortinget att, i avsaknad av betydande förändringar i den internationella situationen, kärnvapen inte får stationeras i Norge¹⁹³, och arbetet med kärnvapendepåer avbröts.

Norge har deltagit i Natos Nuclear Planning Group (NPG) sedan den bildades på 1960-talet och har assisterat USA i övningar som inkluderar amerikanska kärnvapenbestyrkade ubåtar. År 2018 framkom att Norge hade planer på att dela satellitdata med amerikanska kärnvapenbestyrkade ubåtar. Informationen kan användas för både kärnvapenrelaterade och

¹⁸⁸ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølve Egeland (2018), “The TPNW and its Implications for Norway”, *Norwegian Academy of International Law*.

¹⁸⁹ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølve Egeland (2018), “The TPNW and its Implications for Norway”, *Norwegian Academy of International Law*, sid. 15

¹⁹⁰ Kjølve Egeland (2019), “Oslo’s “New Track”: Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013”, *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2): 481

¹⁹¹ Sputnikkrisen var i västvärlden namnet på krisen som uppstod när Sovjetunionen satte världens första satellit i omloppsbana runt jorden. Krisen innebar starten på rymdkapplöpningen mellan USA och Sovjetunionen.

¹⁹² Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjølve Egeland (2018), “The TPNW and its Implications for Norway”, *Norwegian Academy of International Law*, sid. 19 och 33

¹⁹³ Kjølve Egeland (2019), “Oslo’s “New Track”: Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013”, *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2): 481

icke kärnvapenrelaterade aktiviteter.¹⁹⁴ I en amerikansk militärövning i juni 2024 befann sig en amerikansk kärnvapenbestyckad ubåt cirka 35 kilometer från Norges fastland. Det var sannolikt en övning för att skicka krypterade koder från ett flygplan till ubåten. Flyghistorik från Flightradar visar att flygplanet av typen E6-B, som är en flygande ledningscentral för amerikanska kärnvapenstyrkor, lyfte från och landade på den norska flygstationen Rygge i Østfold - en av de 12 baser som ingår i Norges och USA:s bilaterala militära samarbetsavtal, DCA. Det var första gången som en kärnvapenövning utgick från norskt territorium sedan kalla krigets slut.¹⁹⁵

På Natos årliga kärnvapenövning Steadfast Noon deltog norska stabsofficerare för första gången 2024, vilket bekräftades av Norska försvarsmakten.¹⁹⁶

I maj 2025 kom Norges första nationella säkerhetsstrategi. I denna står det att Norge står bakom Natos kärnvapenpolitik och att Norge kommer fortsätta arbeta för kärnvapenedrustning. Strategin påpekar också att Norge vars grannar är ryska kärnvapenstyrkor och kärnvapenubåtar, kommer att bidra till den amerikanska närvaron och deras utveckling i regionen, för att säkerställa säkerhet.¹⁹⁷ Norges policy om att inte placera kärnvapen på norskt territorium nämns inte i säkerhetsstrategin och betoningen på Natos kärnvapenpolitik uttrycks något starkare än tidigare.

Kärnvapenfri zon i Norden

Historiskt har det förts relativt lite diskussion om kärnvapen som säkerhetsinstrument i Norge. Norska policydokument om försvar och internationella angelägenheter har tydligt identifierat kärnvapenfrågan enbart i sammanhang som rör nedrustning.¹⁹⁸

Under 1960- och 70-talet drev Sverige och/eller Finland frågan om kärnvapenfri zon i Norden medan Natomedlemmarna Norge och Danmark höll sig mer skeptiska.¹⁹⁹ 1980 föreslog dock Arbetarpartiets Jens Evensen, tidigare minister och vid tillfället ambassadör, ett förslag om en kärnvapenfri zon i Norden. Evensens förslag kom utan något krav på att Sovjetunionen måste avväpnas på sin sida om gränsen. Detta gillades inte av andra delar i Arbeiderpartiet. De stödde förslaget om en kärnvapenfri zon som princip, men krävde motåtgärder från Sovjetunionen, bland annat nedrustning på Kolahalvön. Evensens ursprungliga förslag var hans eget och inte ett officiellt förslag från Arbeiderpartiet som då var i regeringsställning i Norge. Regeringen kom senare med mer eller mindre officiella förslag om en kärnvapenfri zon i Norden, men då med krav på sovjetisk nedrustning.²⁰⁰

¹⁹⁴ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*, sid. 12

¹⁹⁵ Daniel Gudbrandsen, (2024), "Pressmelding: Atomvåpen utenfor Bergen", *ICAN Norge*, <https://www.icannorway.no/pressemelding_amerikansk_ubat_utenfor_norges_kyst> och

¹⁹⁶ Nettavisen Nyheter (2024). "Norge sender stabsoffiserer til Natos kjernevåpenøvelse, bekrefter UD og Forsvaret", <[Atomvåpen, Nato | Norge deltar på Natos atomkrig-øvelse «Steadfast Noon»](#)> og Nettavisen Nyheter (2024). "Eksperter etterlyser en bedre forklaring på hvorfor Norge sender stabsoffiserer til Natos atomkrig-øvelse.", <[Atomvåpen, Steadfast Noon | Eksperter reagerer på norsk deltakelse i Steadfast Noon: – Problematisk](#)>.

¹⁹⁷ Norge, Statsministerens kontor (2024). "Nasjonal sikkerhetsstrategi" <[Nasjonal sikkerhetsstrategi](#)>

¹⁹⁸ Daniel Gudbrandsen, (2024), "Pressmelding: Atomvåpen utenfor Bergen", *ICAN Norge*, <https://www.icannorway.no/pressemelding_amerikansk_ubat_utenfor_norges_kyst>

¹⁹⁹ Gro Nystuen, Torbjørn Graff og Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*

²⁰⁰ Maillkonversation med Kjøl Egeland, seniorforsker på NORSAR, 20 december 2025

Våren 1981 startades flera namninsamlingskampanjer i Norge, Sverige och Danmark till stöd för etableringen av en kärnvapenfri zon i Norden. Vid ett möte mellan de nordiska Socialdemokratiska partierna och fackföreningsrörelsen 1 maj 1981 antogs ett gemensamt uttalande som underströk att de nordiska länderna genom sin nedrustningspolitik bidragit till avspänning i Europa, och borde utröna vilken gemensam grund som finns i frågan om en kärnvapenfri zon i Norden. Arbeiderpartiet markerade vid sin partikongress 1981 att man avsåg arbeta för en kärnvapenfri zon och att det skulle ske i samarbete med de övriga nordiska regeringarna och i nära kontakt med Natostater. September 1981 blev det ett regeringsskifte i Norge och det liberalkonservativa partiet Høyre (H) tog över makten. Den nya regeringen gjorde en tydlig nedprioritering av frågan om en kärnvapenfri zon i Norden. Utrikesminister Svenn Stray (H) sade i en intervju i Bergens Tidende att idén givits alltför stor betydelse: zonfrågan kunde dessutom tolkas så att det skulle komma i konflikt med den etablerade Natopolitiken.²⁰¹

I samtal med Sverre Lodgaard vid Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPID,) som på 1980-talet arbetade som chef för europeiska säkerhets- och nedrustningsstudier på Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) med att bland annat utforma förslag om en kärnvapenfri zon, betonar han att efter kriget i Ukraina, kan en zon, i tillämplad form fortfarande vara gynnsam. Han framhäver att situationen idag är mycket farlig, med ryska kärnvapen och amerikanska bombplan som flyger över oss och övar ända upp till gränsen mot Ryssland.²⁰²

Förbud mot kärnvapen i norska hamnar

År 1975 besökte två amerikanska kärnvapenkapabla fartyg Oslos hamn. Statsminister Trygve Bratteli (Ap) sade att om utländska krigsfartyg skulle frakta kärnvapen in i norska hamnar skulle detta inte utgöra någon "rättslig avvikelse" från norsk kärnvapenpolitik, men av andra skäl har det varit regeringens policy att sådana besök ska undvikas. Detta väckte debatt om besökande fartyg i norska hamnar och framförallt kring USA:s policy att varken bekräfta eller förneka om kärnvapen finns ombord.²⁰³

Det norska besökstillståndet som gavs till besökande fartyg i norska hamnar innehöll ingen uttrycklig hänvisning till Norges kärnvapenpolicy och policyn kommunicerades inte heller via diplomatiska kanaler. Norge utgick helt enkelt från att deras ställning var allmänt känd och att besökande fartyg följer Norges policy.²⁰⁴

I början av 1980-talet försökte den konservativa regeringen etablera en bredare acceptans för kärnvapen vid hamnbesök. Socialistiska Venstre kritiserade regeringen för att inte officiellt ha deklarerat politiken gentemot kärnvapenstaterna och regionala grenar av Arbeiderpartiet bad om en skärpning av villkoren för tillträde till norska hamnar. Föreningen Nei til atomvåpen föreslog att en restriktiv policy för hamnanlöpningar även skulle tillämpas på marinövningar

²⁰¹ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44

²⁰² Zoomintervju med Sverre Lodgaard, norsk statsvetare vid NUPID, som tidigare jobbat på bl.a. SIPRI och medlem av FN:s generalsekreterare rådgivande styrelse om säkerhet och nedrustning, 9 maj 2025

²⁰³ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44

²⁰⁴ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44

på norskt territorialvatten. Arbeiderpartiet framförde specifika önskemål om en skärpning av policyn i och med att de drev inrättandet av en nordisk kärnvapenfri zon.²⁰⁵

Norsk internationell kärnvapenpolitik

Mellan 2005 och 2009 baserades Norges politik på deltagande i det så kallade Sjunationsinitiativet som bestod av Australien, Chile, Indonesien, Norge, Rumänien, Sydafrika och Storbritannien. Initiativet var tänkt som en brobyggande koalition som skulle komma med praktiska lösningar för att rädda icke-spridningsavtalet efter vad som allmänt ansågs vara en katastrofal översynskonferens 2005. Sjunationsinitiativet fick brett stöd, inklusive av kärnvapenstaten Storbritannien. Gruppen upplöstes dock efter några år, utan att lämna en bestående prägel på icke-spridnings- och nedrustningsregimen.²⁰⁶

Under ungefär samma tid, från 2005 till 2013 styrdes Norge av en "rödgrön" (mitten-vänster) koalition av tre partier: Arbeiderpartiet (Ap), Socialistisk Venstre (SV) och Senterpartiet (Sp). Koalitionen skulle "verka för att Natos medlemsstater tar ledarskap i kampen mot massförstörelsevapen". Dessutom ansåg de att Nato bör "kontinuerligt omvärdera sin kärnvapenstrategi för att minska kärnvapnens roll i internationella angelägenheter. Vårt mål är att fullständigt eliminera kärnvapen.". Regeringsdeklarationen föreskrev därtill att Norge aktivt skulle främja FN:s arbete med att utveckla nya regler och standarder.²⁰⁷

När den rödgröna koalitionen omvaldes hösten 2009 antog de en uppdaterad kärnvapenpolicy i vilken de lovade att arbeta för en minskning av kärnvapnens roll i internationella angelägenheter "genom ansträngningar för att få till stånd en framgångsrik [NPT] Review Conference under 2010." Om detta skulle misslyckas, lovade regeringen att "överväga att presentera vår egen konvention om kärnvapen".²⁰⁸

Norge var en av de mest aktiva deltagarna under 2010 års översynskonferens av icke-spridningsavtalet.²⁰⁹ I ett försök att driva på för kärnvapennedrustning drev Norge tillsammans med bland andra Österrike, Irland, Costa Rica och Sydafrika att ett humanitärt perspektiv skulle anläggas på kärnvapen, på liknande sätt som för klustervapen och personminor. Arbetet internationellt hade hittills varit på kärnvapenstaternas premisser, och detta var ett sätt att försöka ändra på detta.²¹⁰ Översynskonferensen avslutades med ett slutdokument med en handlingsplan med en mening som åberopade kärnvapnens humanitära konsekvenser.²¹¹

²⁰⁵ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44

²⁰⁶ Kjølvs Egeland (2019), "Oslo's "New Track": Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013", *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2):468–490

²⁰⁷ Kjølvs Egeland (2019), "Oslo's "New Track": Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013", *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2):468–490

²⁰⁸ Kjølvs Egeland (2019), "Oslo's "New Track": Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013", *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2):468–490

²⁰⁹ Kjølvs Egeland (2019), "Oslo's "New Track": Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013", *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2):468–490

²¹⁰ Zoomintervju med Steffen Kongstad, ambassadör och anställd av Norges utrikestjänst 1980–2022, 10 april 2025

²¹¹ Slutdokument från 2010 års översynskonferens av icke-spridningsavtalet om kärnvapen, volym I <[Document Viewer](#)>

Med avstamp i slutdokumentet initierade Norge tillsammans med 15 andra länder ett uttalande inför icke-spridningsavtalets förberedande kommitté 2012. Uttalandet återopade kärnvapens katastrofala humanitära konsekvenser och att det därför är av; “outmost importance that these [nuclear] weapons never be used again, under any circumstances”²¹². Detta var den officiella starten på det så kallade humanitära initiativet vilket strävade efter att omformulera diskursen kring kärnvapen. Genom att flytta fokus från kärnvapenstaternas definition av säkerhet till den faktiska säkerhetsrisk som kärnvapen innebär, ville man skifta “the burden of proof”. Norge tillsammans med en växande grupp länder fortsatte att framföra liknande uttalanden under 2013²¹³, 2014²¹⁴ och 2015²¹⁵. Mellan 2015 och 2022 började diskussionen fokusera på att förbjuda kärnvapen och då gjordes inga humanitära uttalanden. När dessa återupptogs vid översynskonferensen av icke-spridningsavtalet sommaren 2022 var Norge inte längre med.²¹⁶

År 2012 lade Österrike, Mexiko och Norge fram en resolution om att inrätta en öppen arbetsgrupp för att "utveckla förslag för att gå vidare med multilaterala förhandlingar om kärnvapennedrustning". Arbetsgruppen mötte hårt motstånd från kärnvapenstaterna, men antogs ändå av en stor majoritet i FN:s generalförsamling. En andra omgång av arbetsgruppen sammankallades 2016 men denna gång utan stöd av Norge som då hade en konservativ regering bestående av Høyre (H) och Fremskrittspartiet (FrP).²¹⁷

Som en del av det humanitära initiativet stod den tidigare norska regeringen värd för den första konferensen om kärnvapnens humanitära konsekvenser i mars 2013²¹⁸. Ytterligare två konferenser i Mexiko och Österrike hölls året därpå. När den konservativa regeringen valdes fram i september 2013 ändrade de kurs om kärnvapennedrustning och tog bland annat avstånd från det humanitära initiativet.

Det humanitära initiativet för kärnvapennedrustning resulterade 2017 i FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.²¹⁹ Efter att ha spelat en nyckelroll i de inledande stadierna av det humanitära initiativet bojkottade Norge förhandlingarna av FN:s kärnvapenförbud 2017. Norge hade aldrig tidigare bojkottat FN-sanktionerade multilaterala förhandlingar och regeringens förklaring till bojkotten var att ett förbud mot kärnvapen skulle stå i strid med

²¹² Norge, m.fl. (2010). Gemensamt humanitärt uttalande av Norge vid 2012 års förberedande kommitté för icke-spridningsavtalet om kärnvapen. <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/prepcom12/statements/2May_IHL.pdf>

²¹³ Sydafrika m.fl. (2013), Gemensamt humanitärt uttalande av Sydafrika vid 2013 års förberedande kommitté för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 24 april 2013. <[Microsoft Word - 6 MAY 2013 Final statement to NPT PCII on humanitarian impact of nucl weapons.doc](#)> och Nya Zeeland m.fl. (2013), Gemensamt humanitärt uttalande av Nya Zeeland vid första utskottet på FN:s generalförsamling 21 oktober 2013. <[Microsoft Word - 21Oct Joint.docx](#)>

²¹⁴ Nya Zeeland, m.fl. (2014), Gemensamt humanitärt uttalande av Nya Zeeland vid första utskottet på FN:s generalförsamling, 20 oktober 2014. <[Microsoft Word - 20Oct JointHINW.docx](#)>

²¹⁵ Österrike m.fl. (2015), Gemensamt humanitärt uttalande av Österrike vid 2015 års översynskonferens för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 28 april 2015. <[28April AustriaHumanitarian.pdf](#)>

²¹⁶ Costa Rica m.fl. (2020) Gemensamt humanitärt uttalande av Costa Rica vid 2020 års översynskonferens för icke-spridningsavtalet om kärnvapen. <[JointStatement_HINW.pdf](#)>.

²¹⁷ Kjølvi Egeland (2019), “Oslo’s “New Track”: Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013”, *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2):468–490

²¹⁸ Kjølvi Egeland (2019), “Oslo’s “New Track”: Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013”, *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2):468–490

²¹⁹ Kjølvi Egeland (2019), “Oslo’s “New Track”: Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013”, *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2):468–490

Norges Natomedlemskap och denna ståndpunkt har Norge hållit fast vid sedan dess.²²⁰ Däremot deltog Norge som observatör på de två första statspartsmötena för FN:s kärnvapenförbud,²²¹ men uteblev från det tredje statspartsmötet våren 2025²²². En faktor bakom detta kan vara att Senterpartiet (Sp), som är positiva till FN:s kärnvapenförbud²²³ lämnade regeringen i januari 2025²²⁴.

Norge har länge jobbat med frågan om verifikation, det vill säga hur man säkerställer och kontrollerar kärnvapennedrustning. År 2007 startades ett initiativ mellan Norge och Storbritannien kallat QUAD, där teknik och metoder för hur icke-kärnvapenstater kan verifiera hur kärnvapenstaternas nedrustning utvecklades.²²⁵ Initiativet är fortfarande aktivt och inkluderar sedan 2015 även Sverige och USA. Enligt Steinar Høibråten vid Forsvarets forskningsinstitut (FFI) i Norge arbetar det idag med utveckling av metoder och teknologi för att säkerställa kärnvapennedrustning.²²⁶ Om viljan finns skulle detta kunna spela en viktig roll i framtida fredsförhandlingar, som förtroendeskapande metod. Exempelvis skulle en grupp av icke-kärnvapenstater, till exempel Ukraina och ett/ flera länder inom Non-Aligned Movement (NAM)²²⁷, kunna medverka till att verifiera Rysslands kärnvapennedrustning. Även en organisation som Internationella Atomenergiorganet (IAEA) skulle kunna få utökat mandat. Därtill finns det mycket av arbetet som görs i organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW) att lära från.

Norge och Nato

Sedan 1957²²⁸ har Norge haft en policy mot införsel av kärnvapen på norskt territorium i fredstid. Denna policy bekräftas senast i Norges vitbok från 2017²²⁹ och policyn har även formellt förankrats i Nato. Norges policy mot kärnvapen på norskt territorium är ett väldokumenterat och formellt förbehåll och inkluderar även transit och hamnbesök.²³⁰ Norges militära samarbetsavtal med USA från 2021 hänvisar också tydligt till denna policy.²³¹

²²⁰ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*, sid. 5

²²¹ Norges regering (2022), Observatörens uttalande: Fördrag om förbud mot kärnvapen, 22 juni 2022 <[22June Norway.pdf](#)> och Norges regering (2023), Uttalande som observatör vid andra mötet för stater som är parter i fördraget om förbud mot kärnvapen (TPNW), <[29 Nov Norway.pdf](#)>

²²² Dagsavisen (2025). "Norge uteblir fra FN-møte om atomvåpenforbud", <[Norge uteblir fra FN-møte om atomvåpenforbud – Dagsavisen](#)>

²²³ ICAN Norge (2025), "Dette mener partiene om FNs atomvåpenforbud", <[Dette mener partiene om FNs atomvåpenforbud - ICAN Norge](#)>

²²⁴ Göteborgs-Posten (2025). "Senterpartiet lämner norska regeringen", <[www.gp.se/nyheter/varlden/senterpartiet-lamnar-norska-regeringen.a33b9f6f-78bd-41e9-8bd8-1bfee9497009](#)>.

²²⁵ Kjøl Egeland (2019), "Oslo's "New Track": Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013", *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2):468–490

²²⁶ Zoomintervju med Steinar Høibråten chefsforskare vid norska Forsvarets forskningsinstitut (FFI), 22 april 2025

²²⁷ World Data (2025). "Members of the Non-Aligned Movement", <<https://www.worlddata.info/alliances/non-aligned-movement.php>>

²²⁸ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*, sid. 19

²²⁹ Norska regeringen (2017). Meld. St. 36 (2016–2017), "Setting the course for Norwegian foreign and security policy". White paper. <<https://www.regjeringen.no/contentassets/0688496c2b764f029955cc6e2f27799c/en-gb/pdfs/stm201620170036000engpdfs.pdf>>

²³⁰ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*, sid. 45

²³¹ Supplementary Defense Cooperation Agreement between the Government of the Kingdom of Norway and the Government of the United States of America. (2021). <[avtaltetekst-sdca-engelsk.pdf](#)>, Artikel 1.2, sid. 5

På 1980-talet var Norge med i "Scandidelux"-initiativet tillsammans med Belgien, Danmark, Luxemburg och Nederländerna. Initiativet baserades på ländernas Socialdemokratiska²³² partier för att bland annat främja kärnvapennedrustning inom Nato²³³.

På Natos toppmöte i Lissabon november 2010 lyckades den norska delegationen att inkludera ett åtagande "att skapa förutsättningar för en värld utan kärnvapen" i det nya strategiska konceptet.²³⁴ Detta var samtidigt som flera Natostater, under ledning av USA, drev att det strategiska konceptet skulle definiera Nato som en kärnvapenallians.²³⁵

Under 2010 arbetade Norge tillsammans med Polen för att begränsa antalet taktiska kärnvapen i Europa. Den norska socialdemokratiska utrikesministern Jonas Gahr Støre (Ap) sade i ett tal att dessa vapen har hållits utanför den diplomatiska ramen, och nu ska de upp på scenen.²³⁶ Han sade även att förslaget skulle diskuteras på Natos kommande informella utrikesministermöte i Tallinn i april 2010.²³⁷ Steffen Kongstad som var chef för UD:s säkerhetspolitiska avdelning under den tiden menar att diskussionen inom Nato tyvärr inte ledde till något positivt eller konstruktivt gällande detta.²³⁸

Norge tillsammans med Belgien, Tyskland, Italien och Nederländerna ingick också i initiativet Nato 5²³⁹ som syftade till att visa att det var möjligt att ha en annan åsikt och lyfta en annan röst om kärnvapen, även som Natostat. Initiativet gick ut på att bland annat göra gemensamma inlägg på icke-spridningsavtalets konferenser²⁴⁰ samt att driva frågor inom Nato²⁴¹. Det kom inget specifikt ut av initiativet, men gav Norge en plattform som kunde användas inom icke-spridningsavtalet. Mycket av Norges arbete och initiativ kring kärnvapennedrustning 2005 - 2013 var möjligt tack vare att Norge blivit en betydande internationell humanitär aktör och ansågs vara en bra och lojal Natomedlem.²⁴²

²³² Nikolaj Petersen, (1985), "The Scandilux Experiment: Towards a Transnational Social Democratic Security Perspective?", *Cooperation and Conflict*, 20(1):1–22

²³³ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*, sid. 37

²³⁴ Kjøl Egeland (2019), "Oslo's "New Track": Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013", *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2):468–490

²³⁵ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*, sid. 15

²³⁶ Reuters, (2010), "Norway, Poland seek curbs on tactical nuclear arms", <[Norway, Poland seek curbs on tactical nuclear arms | Reuters](#)>

²³⁷ Reuters, (2010), "Norway, Poland seek curbs on tactical nuclear arms", <[Norway, Poland seek curbs on tactical nuclear arms | Reuters](#)>

²³⁸ Zoomintervju med Steffen Kongstad, ambassadör och anställd av Norges utrikestjänst 1980–2022, 10 april 2025

²³⁹ Gro Nystuen, Torbjørn Graff och Kjøl Egeland (2018), "The TPNW and its Implications for Norway", *Norwegian Academy of International Law*, sid. 36

²⁴⁰ Zoomintervju med Steffen Kongstad, ambassadör och anställd av Norges utrikestjänst 1980–2022, 10 april 2025

²⁴¹ Slutdokument från 2010 års översynskonferens av icke-spridningsavtalet om kärnvapen, volym III <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/revcon2010/NPT-CONF2010-50_Vol-III.pdf>, sid.17

²⁴² Zoomintervju med Steffen Kongstad, ambassadör och anställd av Norges utrikestjänst 1980–2022, 10 april 2025

SVERIGE

Sveriges nedrustningshistoria har präglats av olika faser med stora omsvängningar i politiken. Från att ha förhållit sig neutralt till allianser och med ett relativt väl utbyggt kärnvapenprogram under 1950- och 60-talet blev Sverige under kalla kriget en framträdande förespråkare för kärnvapennedrustning för att åter svänga och sedermera bli medlem i kärnvapenalliansen Nato, utan förbehåll mot alliansens kärnvapendoktrin.

Utvecklingen av Sveriges kärnvapenpolitik

Strax efter andra världskrigets slut fanns relativt långt framskridna planer på att utveckla kärnvapen i Sverige. Högerpartiet (nuvarande Moderaterna, M) drev på frågan med stöd av Försvarsmakten och delvis även från Folkpartiet (nuvarande Liberalerna, L) och delar av Socialdemokraterna (S). Förespråkarna menade att Sveriges säkerhet skulle främjas genom kärnvapenavskräckning. Bland motståndarna fanns Östen Undén (S), Alva Myrdal (S), Socialdemokratiska Kvinnoförbundet och Aktionsgruppen mot Svensk Atombomb (AMSA) vilka ifrågasatte avskräckningsargumenten och menade att utveckling av kärnvapen snarare skulle ses som en provokativ handling.²⁴³

Den svenska kärnvapenutvecklingen präglades av en relativt avvaktande inställning, och att utvecklingen av kärnvapen sammanfogades med den civila kärnkraften fördröjde utvecklingen ytterligare.²⁴⁴ År 1968 undertecknade Sverige icke-spridningsavtalet och förpliktade därmed Sverige att inte skaffa kärnvapen. I och med detta avslutades det svenska kärnvapenprogrammet.²⁴⁵ Frågan om svenska kärnvapen väcktes återigen 2025 som en följd av att USA:s president Donald Trump hotade med att dra tillbaka sitt militära stöd och sitt kärnvapenparaply från Europa²⁴⁶. Debattörer började då förespråka svenska och/eller nordiska/europeiska kärnvapen.²⁴⁷ Sverigedemokraterna uttryckte att alla alternativ bör ligga på bordet, även frågan om svenska kärnvapen. Experter på FOI menar att en utveckling av svenska kärnvapen inte finns på kartan eftersom det bland annat skulle innebära ett gigantiskt industriellt projekt som skulle ta väldigt lång tid och mycket resurser för att färdigställa.²⁴⁸ Andra, exempelvis Svenska Läkare mot Kärnvapen²⁴⁹ och Svenska Freds- och

²⁴³ Lär om kärnvapen (2023), "Svenska kärnvapenprogrammet", <<https://laromkarnvapen.se/historia/svenska-karnvapenprogrammet/>>

²⁴⁴ Lär om kärnvapen (2023), "Svenska kärnvapenprogrammet", <<https://laromkarnvapen.se/historia/svenska-karnvapenprogrammet/>>

²⁴⁵ Lär om kärnvapen (2023), "Svenska kärnvapenprogrammet", <<https://laromkarnvapen.se/historia/svenska-karnvapenprogrammet/>>

²⁴⁶ Göteborgs-Posten (2025). "Åkesson utesluter inte svenskt kärnvapen", <[Jimmie Åkesson \(SD\) utesluter inte svenskt kärnvapen | Göteborgs-Posten](#)>

²⁴⁷ Dagens Nyheter (2025). "Nordiska länderna kan bilda en kärnvapenunion", <["Nordiska länderna kan bilda en kärnvapenunion" - DN.se](#)>, Fredrik Haage (2025). "Dags för Sverige att fatta smärtsamma beslut", *Dagens Nyheter*, <[Dags för Sverige att fatta smärtsamma beslut – Smålandsposten](#)> och Aftonbladet (2025). "Forskarens utspel: Sverige behöver en atombomb – då kan ingen äga oss", <[Debattören Johan Wennström: Sverige och Ukraina bör ha kärnvapen](#)>

²⁴⁸ Svenska Dagbladet (2025), "Åkesson öppnar för svenska kärnvapen - experter skeptiska", <[Åkesson öppnar för svenska kärnvapen – experter skeptiska](#)>

²⁴⁹ Dagens Arena (2025). "Världen behöver inte fler kärnvapen", <[Världen behöver inte fler kärnvapen | Dagens Arena](#)>

Skiljedomsföreningen²⁵⁰ samt forskare på Uppsala universitet²⁵¹ har lyft problematiken kring svenska kärnvapen och internationell rätt och att Sverige skulle behöva lämna internationella avtal där Sverige förbundit sig att inte anskaffa kärnvapen. Detta skulle i sig även troligen bidra till en större spridning av kärnvapen och ökat antal kärnvapenstater i världen.²⁵²

Det svenska kärnvapenprogrammet var emellertid en parentes i historien. Sveriges utrikespolitik under kalla kriget präglades av aktivt arbete för kärnvapennedrustning.²⁵³ Ett viktigt initiativ i Sveriges nedrustningshistoria var Undénplanen som togs fram av utrikesminister Östen Undén (S) och hans medarbetare Alva Myrdal. Planen innebar att icke-kärnvapenstater skulle bilda en kärnvapenfri klubb²⁵⁴ och tanken var att de skulle deklarera att de inte tänkte delta i kärnvapenupprustningen, samt att de inte hade för avsikt att själva tillverka kärnvapen eller tillåta lagring av kärnvapen för sin egen eller någon annan stats räkning. Undén föreslog att man i Förenta Nationerna (FN) skulle genomföra en rundfrågning bland icke-kärnvapenstater för att höra om de var villiga att gå med på detta. På samma gång skulle staterna ges möjlighet att specificera förutsättningarna för sina åtaganden, exempelvis ömsesidiga åtaganden från andra stater eller garantier från kärnvapenmakterna att de skulle avhålla sig från bruk av kärnvapen mot staterna i den kärnvapenfria klubben.²⁵⁵ Planen presenterades för FN 1961 och antogs i generalförsamlingen, trots motstånd från USA och flera Natostater. Däremot var Natostaterna Kanada, Danmark, Norge och Island mer positiva till förslaget.²⁵⁶

Icke-spridningsavtalet (Non-proliferation treaty - NPT)

Undénplanen presenterades i samma veva som Irland tog sitt första initiativ till icke-spridningsavtalet. På grund av debatten kring svenska kärnvapen blev diskussionen i Sverige om en svensk anslutning till icke-spridningsavtalet också splittrad. Försvarsmakten och Högerpartiet var väldigt kritiska mot avtalet då man menade att det skulle riskera landets säkerhet. Folkpartiet (FP), Centerpartiet (C) och Socialdemokraterna (S) var splittrade och menade att Sverige inte brådskande skulle agera utan invänta att avtalet blev klart, och se vilka effekter avtalet skulle få och sedan gå med "efter ett tag".²⁵⁷

Trots den inhemska splittringen var Sveriges regering en aktiv part i förhandlingarna om utformningen av avtalet.²⁵⁸ Under förhandlingarna var förhandlingschefen Alva Myrdal

²⁵⁰ Dagens Arena (2025). "Världen behöver inte fler kärnvapen", <[Världen behöver inte fler kärnvapen | Dagens Arena](#)>

²⁵¹ Svenska Dagbladet (2025), "Åkesson öppnar för svenska kärnvapen - experter skeptiska", <[Åkesson öppnar för svenska kärnvapen – experter skeptiska](#)>

²⁵² Dagens Arena (2025), "Världen behöver inte fler kärnvapen", <[Världen behöver inte fler kärnvapen | Dagens Arena](#)>

²⁵³ Tomas Jonter och Emma Rosengren (2024). "Advocating Nuclear Disarmament as NATO Members—Lessons from the Past and Possible Routes ahead for Finland and Sweden". *H-Diplo | Robert Jervis International Security Studies Forum, Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament*, <[H-Diplo|RJISF Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament - H-Diplo|RJISF](#)>

²⁵⁴ Lär om kärnvapen (2023), "Svenska kärnvapenprogrammet", <<https://laromkarnvapen.se/historia/svenska-karnvapenprogrammet/>>

²⁵⁵ Lär om kärnvapen (2023), "Svenska kärnvapenprogrammet", <<https://laromkarnvapen.se/historia/svenska-karnvapenprogrammet/>>

²⁵⁶ Katarina Brodin (1966), "The Undén Proposal", *Cooperation and Conflict*, 1(4):18–29

²⁵⁷ Tomas Jonter (2021), "Sweden: Nuclear Acquisition or Disarmament?", in P. Lottaz and R. Iwama (Eds.), *Neutral Europe and the Creation of the Nonproliferation Regime, 1958–1968*, (Chapter 6). Routledge

²⁵⁸ Lär om kärnvapen (2023), "Svenska kärnvapenprogrammet", <<https://laromkarnvapen.se/historia/svenska-karnvapenprogrammet/>>

kritisk till fördragets fokus som övervägande låg på icke-spridning. Myrdal menade att ett större fokus borde ligga på att ålägga kärnvapenstaterna krav på nedrustning samt att avtalet i dess utformning riskerade att upprätthålla kärnvapenhegemonin. Sverige undertecknade ändå icke-spridningsavtalet 1968²⁵⁹ vilket alltsedan har varit en hörnsten i svensk utrikespolitik.

Partiella provstoppsavtalet (Partial Test Ban Treaty - PTBT)

Under förhandlingarna av det partiella provstoppsavtalet, vilket förbjuder kärnvapen-provsprängningar i atmosfären, i rymden och under vatten, under tidigt 1960-tal representerades Sverige av Alva Myrdal. Sverige hade som neutralt land i väst en särskild möjlighet att påverka både USA och Sovjetunionen och mot denna bakgrund inledde Myrdal samtal med båda länderna vilka hade delade meningar om exempelvis hur avtalets kontrollsystem skulle upprättas.²⁶⁰ Myrdal och utrikesminister Torsten Nilsson (S) presenterade sina första förslag 1962. Detta var samtidigt som Kubakrisen skakade världen och det blev ett argument för att mer press behövde sättas på USA och Sovjetunionen för att signera ett fördrag mot kärnvapentester. Avtalet var också viktigt då fler stater ville skaffa kärnvapen under denna tid.²⁶¹ Myrdal tyckte att avtalet hade för låga ambitioner och kallade det för ett miljöavtal snarare än ett nedrustningsavtal.²⁶²

Socialdemokraterna var starka förespråkare för att Sverige skulle signera det partiella provstoppsavtalet medan Högerpartiet och representanter för det militära försvaret var mer tveksamma då de menade att det skulle begränsa Sveriges möjlighet att agera fritt.²⁶³ Socialdemokraternas främsta argument för var att Sveriges utrikespolitik grundades på idén att man skulle överge tanken att kärnvapen garanterar säkerhet. Efter många diskussioner enades alla partier och Sverige anslöt sig till avtalet 1963.²⁶⁴

Kärnvapenfri zon i Norden

Frågan om en kärnvapenfri zon i Norden har varit uppe på förslag flera gånger genom historien och Sveriges hållning har varierat över tid. Finlands president Urho Kekkonen (C) presenterade ett tidigt förslag på en kärnvapenfri zon redan 1963, men då visade svenska politiska företrädare väldigt lite intresse. När frågan åter igen blev aktuell 1970 var intresset större i Sverige och en livligare debatt fördes. Under 1980-talet diskuterades en kärnvapenfri zon i Norden för första gången som en faktisk möjlighet i Sverige. Debatten förtydligade att en sån zon skulle komma med vissa åtaganden för stormakterna. USA förhöll sig skeptisk till förslaget medan Sovjetunionen sedan en tid hade ställt sig positiv.²⁶⁵ Sovjetunionens

²⁵⁹ Lär om kärnvapen (2023), "Svenska kärnvapenprogrammet", <<https://laromkarnvapen.se/historia/svenska-karnvapenprogrammet/>>

²⁶⁰ Tomas Jonter (2021), 'Sweden: Nuclear Acquisition or Disarmament?', in P. Lottaz and R. Iwama (Eds.), *Neutral Europe and the Creation of the Nonproliferation Regime, 1958-1968*, (Chapter 6). Routledge

²⁶¹ Tomas Jonter (2021), 'Sweden: Nuclear Acquisition or Disarmament?', in P. Lottaz and R. Iwama (Eds.), *Neutral Europe and the Creation of the Nonproliferation Regime, 1958-1968*, (Chapter 6). Routledge, , sid. 117

²⁶² Lär om kärnvapen (2024), "Provstoppsavtal" <<https://laromkarnvapen.se/politik/provstoppsavtal/>>

²⁶³ Tomas Jonter (2021), 'Sweden: Nuclear Acquisition or Disarmament?', in P. Lottaz and R. Iwama (Eds.), *Neutral Europe and the Creation of the Nonproliferation Regime, 1958-1968*, (Chapter 6). Routledge

²⁶⁴ Tomas Jonter (2021), 'Sweden: Nuclear Acquisition or Disarmament?', in P. Lottaz and R. Iwama (Eds.), *Neutral Europe and the Creation of the Nonproliferation Regime, 1958-1968*, (Chapter 6). Routledge

²⁶⁵ Tomas Jonter (2021), 'Sweden: Nuclear Acquisition or Disarmament?', in P. Lottaz and R. Iwama (Eds.), *Neutral Europe and the Creation of the Nonproliferation Regime, 1958-1968*, (Chapter 6). Routledge

trovärdighet ifrågasattes dock efter att U 137, en sovjetisk kärnvapenbestyckad ubåt, gick på grund utanför Karlskrona 1981.²⁶⁶

Det fanns en stark svensk folkopinion för en kärnvapenfri zon i Norden och 1982 manifesterade 100 000 människor i Göteborg för just detta. Olof Palme (S) i egenskap av ordförande för Palmekommissionen lade samma år fram ett förslag till FN:s generalförsamling om en kärnvapenfri korridor i Europa. Det fanns ett stort antal kärnvapen utplacerade i Europa från båda sidor av blocken, vilka ansågs vara ett hot mot Europas säkerhet.²⁶⁷ I egenskap av representant för det neutrala Sverige befann sig Palme i en position med större sannolikhet att lyckas med detta. Dock ledde inte initiativet till någon korridor.²⁶⁸

År 1983 föreslog Sveriges regering att en kärnvapenfri zon borde inkludera själva gränsen mellan väst och öst och sträcka sig 150 km på vardera sida om denna gräns. De baltiska staterna inkluderades inte i detta förslag men Sovjetunionen föreslog de baltiska staterna som en buffertzona och att gränsen skulle vara ännu bredare, 250–300 km på vardera sida.²⁶⁹ Moderaterna avfärdade inte helt ett upprättande av en zon, men betonade att U 137-händelsen hade gjort framsteg mindre troligt medan oppositionen hävdade att ubåtskrisen visade på vikten av en kärnvapenfri zon.²⁷⁰

Även efter 1980-talet har frågan om en nordisk kärnvapenfri zon väckts i Sverige, om än mer sporadiskt. År 2010 och 2017 lade till exempel Centerpartiet (C) respektive Miljöpartiet (MP) riksdagsmotioner om att upprätta kärnvapenfria zoner i Norden. I samband med Sveriges Natoanslutning 2022 drev Miljöpartiet frågan, och i relation till det militära samarbetsavtalet mellan Sverige och USA, även Vänsterpartiet (V) som sade att en kärnvapenfri zon i "närområdet" borde införas. Alla riksdagsmotioner har röstats ned.

Förbud mot kärnvapen i svenska hamnar

År 1983 uttalade Sverige en princip om att inte acceptera kärnvapen på territoriet, inklusive vid tillfälliga hamnbesök. Besöksstillståndet som utfärdas till varje gästande fartyg innehöll ett uttalande om att det råder ett generellt förbud mot att utländska krigsfartyg medför kärnvapen vid besök i Sverige och att den svenska regeringen tar för givet att detta förbud kommer att följas strikt. Då USA hade, och har än i dag, en policy om att varken bekräfta eller förneka förekomsten av kärnvapen ombord så kräver inte Sverige att besökande fartyg deklarerar att de inte medför några kärnvapen, utan förutsatte att policyn följs.²⁷¹ Den 23 april 1986 beslutade Göteborgs kommunstyrelse och sedermera fullmäktige att gå ett steg längre och få besökande fartyg att faktiskt deklarerar att de inte bär kärnvapen. Detta ska ha medfört att någon på den amerikanska ambassaden muntligt sagt att USA aldrig medför kärnvapen på

²⁶⁶ Jan A. Andersson, (1982), "Norden en kärnvapenfri zon – En debatt i tiden", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 85(1):34–44

²⁶⁷ Nordiska Rådet (2016), "Medlemsförslag om en kärnvapenfri zon i Norden" <https://www.norden.org/sites/default/files/session_documents/807514284A%201695_presidiet.pdf/A_1695_presidiet.pdf>

²⁶⁸ Svenska Dagbladet (2021), "Palmes kommission - ett misslyckat projekt", <[Palmekommissionen blev ett misslyckat projekt](#)>

²⁶⁹ Bulletin of the Atomic Scientists (2024), "The Rise and Fall of Sweden's Nuclear Disarmament Advocacy", <<https://thebulletin.org/2024/12/the-rise-and-fall-of-swedens-nuclear-disarmament-advocacy/>>

²⁷⁰ Emma Rosengren (2020), *Gendering Nuclear Disarmament - Identity and Disarmament in Sweden during the Cold War*, (PhD dissertation, Department of Economic History and International Relations, Stockholm University) sid. 168–169

²⁷¹ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", *Bulletin of peace proposals*. Vol. 21 (3): sid. 344–346

några skepp. Efter det har även Frankrike och England gjort samma sak, men USA har av princip inte deklarerat detta igen.²⁷²

I samband med att Nya Zeeland krävde av USA att deklarerat att de inte har kärnvapen ombord diskuterades frågan i den svenska riksdagen hösten 1987. Riksdagens beslut blev en kompromiss om att Sverige i internationella forum skulle förmå kärnvapenstaterna att överge sin princip om att inte deklarerat, skulle det misslyckas borde andra åtgärder övervägas för att undanröja osäkerheten kring utländska besök.²⁷³

Den svenska regeringens ståndpunkt uttalades i FN:s generalförsamling i juni 1988 av dåvarande statsminister Ingvar Carlsson (S). Han hänvisade till att kärnvapenstaternas policy om att inte deklarerat var "förtroendeblockerande". Detta var dock inte första gången Sverige drev denna fråga multilateralt. Exempelvis drev Sverige under 1984–85 frågan i anslutning till de årliga överläggningarna om Naval Armaments and Disarmament i FN:s nedrustningskommission.²⁷⁴

USA deklarerade 1991 att de inte längre har kärnvapen på sina ytfartyg.²⁷⁵ och i och med det beslutet blev frågan om hamnbesök mindre relevant i Sverige. Dock har frågan bubblat upp efter det i relation till olika övningar och beslut som riksdagen tagit.

I samband med en Natoövning i maj 2007 diskuterades det om USA skulle deklarerat om de hade kärnvapen ombord på de fartyg som anlände i Göteborg. I slutändan utfärdade varken Utrikesdepartementet eller regeringen några garantier för detta, de uttalade bara att de förutsatte att alla nationer respekterar svenska bestämmelser.²⁷⁶

Försvarsminister Sten Tolgfors (M) skrev i ett svar till en skriftlig fråga i riksdagen 2008 "Det är inte förenligt med bestämmelserna i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet att utan tillstånd föra in atomdrivna eller kärnvapenbestyckade fartyg på svenskt territorium".²⁷⁷ Sveriges regering skrev också i propositionen om samförståndsavtal med Nato att "Kärnvapen får inte placeras på svenskt territorium".²⁷⁸

I december 2023 undertecknades det militära samarbetsavtalet Defence Cooperation Agreement (DCA) mellan Sverige och USA. Avtalet trädde sedan i kraft i augusti 2024.²⁷⁹ Avtalet ger amerikanska styrkor rätt att resa in i, ut ur och röra sig fritt på svenskt territorium

²⁷² Fria Tidningen (2013), "Ingen risk för kärnvapen ombord", <[Ingen risk för kärnvapen ombord | Fria.Nu](#)>.

²⁷³ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", Bulletin of peace proposals. Vol. 21 (3): sid. 345

²⁷⁴ Nordic study group on port call policies (1990), "The port call issue: Nordic Considerations", Bulletin of peace proposals. Vol. 21 (3): sid. 345

²⁷⁵ Eurasian Times (2025), "U.S. Cuts-Off Military Ties With New Zealand: A Throwback When 2 Allies Got Entangled In A Nuclear Feud",

<[U.S. Cuts-Off Military Ties With New Zealand: A Throwback When 2 Allies Got Entangled In A Nuclear Feud](#)>

²⁷⁶ Fria Tidningen (2013), "Ingen risk för kärnvapen ombord", <[Ingen risk för kärnvapen ombord | Fria.Nu](#)>

²⁷⁷ Skriftlig fråga 2008/09:982 av Rådberg, Peter (MP) Kärnvapen på svensk mark

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fraga/karnvapen-pa-svensk-mark_GW11982

²⁷⁸ Regeringens proposition 2015/16:152, Samförståndsavtal om värdlandsstöd, sid. 30

<https://data.riksdagen.se/fil/7721409C-6A38-46D1-AC51-EC31E8BA77A5>

²⁷⁹ Försvarsdepartementet 17 oktober 2024, "Nya beslut om implementeringen av DCA-avtalet",

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/10/nya-beslut-om-implementeringen-av-dca-avtalet/>

med fartyg, fordon och flygplan. Dessa fartyg, fordon och flygplan får inte bordas eller kontrolleras av svenska myndigheter utan den amerikanska försvarsmaktens samtycke.²⁸⁰

Danmark, Finland och Norge har i sina militära samarbetsavtal med USA inkluderat att USA inte får lagra kärnvapen på deras mark. I dessa policyer ingår även att USA inte får ha kärnvapen på fartyg eller flygplan som anländer till ländernas hamnar och flygplatser. I Sveriges avtal med USA finns ingen sådan skrivning. Att Sverige inte hade några skrivningar om förbud mot kärnvapen på svenskt territorium kritiserades av bland annat Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Socialdemokraterna lyfte att det är olagligt att föra in kärnvapen i Sverige på grund av icke-spridningsavtalet, och därmed behövs inget förbehåll. Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna tolkar i sin tur att i en krigssituation gäller inte förbudet i NPT.²⁸¹

Svensk internationell kärnvapenpolitik

Efter kalla krigets slut började Sverige alltmer nedprioritera kärnvapennedrustningen och från 1991 hade Sverige inte längre någon nedrustningsambassadör. I samband med EU-inträdet 1995 allierade Sverige sig även med kärnvapenstaterna Frankrike och Storbritannien vilket återspeglades i Sveriges nedrustningspolitik.²⁸² Från denna period påbörjades även ett närmande till Nato, först genom att gå med i Natosamarbetet Partners for Peace 1994²⁸³ och 2016 skrev Sverige ett värdlandsavtal med Nato vilket innebär att Sverige kan stå värd för Natoövningar i fredstid samt ge och ta emot militär hjälp i händelse av krig.²⁸⁴

Trots en lägre profilerad nedrustningspolitik så övergav Sverige inte kärnvapennedrustningen helt. 1998 ratificerade Sverige det fullständiga provstoppsavtalet (CTBT)²⁸⁵, som förbjuder alla kärnvapenprover ovan och under mark, under vattnet, i rymden samt provsprängningar för fredliga syften, och samma år initierade Sverige tillsammans med Brasilien, Egypten, Irland, Mexiko, Nya Zeeland, Slovenien och Sydafrika, gruppen New Agenda Coalition (NAC) för att verka för nedrustning inom icke-spridningsavtalet.²⁸⁶

²⁸⁰ Sveriges regering och USA:s regering (2023). Avtal om försvarssamarbete mellan konungariket Sveriges regering och Amerikas Förenta Staters regering, <<https://www.regeringen.se/contentassets/1fd234cd10ec43ba8cda50b09f2501ab/avtal-om-forsvarssamarbete-mellan-sverige-och-usa.pdf>>

²⁸¹ Aftonbladet (2024). "S: Dödar diskussionen om kärnvapen i Sverige", <[S: Dödar diskussionen om kärnvapen i Sverige](#)>

²⁸² Tomas Jonter och Emma Rosengren (2024). "Advocating Nuclear Disarmament as NATO Members—Lessons from the Past and Possible Routes ahead for Finland and Sweden". *H-Diplo | Robert Jervis International Security Studies Forum, Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament*, <[H-Diplo|RJISSF Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament - H-Diplo|RJISSF](#)>

²⁸³ Utrikes Institutet (2025), "Nuclear arms control, non-proliferation and disarmament in the Nordic region", rapport <[ui-report-no.-2-2025-ui-amc-2.pdf](#)>, sid. 27

²⁸⁴ Riksdagen (2016). *Samförståndsavtal om värdlandsstöd*. Betänkande 2015/16:UFöU4, <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/samforstandsavtal-om-varldandsstod_h301uf%C3%B6u4/>

²⁸⁵ Organisationen för ett fullständigt provstoppsavtal för kärnvapen - CTBTO (2025), "Sweden Ratifies Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty", <<https://www.ctbto.org/resources/for-the-media/press-releases/sweden-ratifies-comprehensive-nuclear-test-ban-treaty>>

²⁸⁶ Tomas Jonter och Emma Rosengren (2024). "Advocating Nuclear Disarmament as NATO Members—Lessons from the Past and Possible Routes ahead for Finland and Sweden". *H-Diplo | Robert Jervis International Security Studies Forum, Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament*, <[H-Diplo|RJISSF Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament - H-Diplo|RJISSF](#)>

Sverige initierade även "EU Strategy against the proliferation of Weapons of Mass Destruction" 2003. Utrikesminister Anna Lindh (S) satte samma år upp Blixkommissionen under ledning av Hans Blix, före detta folkpartistisk utrikesminister och chef för det internationella atomenergiorganet IAEA. Detta resulterade i rapporten "Weapons of Terror: Freeing the World of Nuclear, Biological and Chemical Arms" som presenterades för FN:s generalsekreterare Kofi Annan 2006.²⁸⁷ Sverige startade 2007, tillsammans med Chile, Malaysia, Nya Zeeland, Nigeria och Schweiz "de-alerting group" med fokus på att minska kärnvapnens operativa beredskap.²⁸⁸ Sverige lämnade dock både NAC och de alerting-gruppen under Carl Bildts (M) tid som utrikesminister.²⁸⁹

I en artikel i New York Times 2010 skrev dåvarande utrikesminister Carl Bildt (M) att Europa fortfarande står inför säkerhetsutmaningar; "men ur vilken vinkel man än tittar, finns det ingen roll för användningen av kärnvapen för att lösa dessa utmaningar. Sådana vapen är farliga rester av ett farligt förflutet – och de bör inte tillåtas äventyra vår gemensamma framtid." Bildt menade att de kärnvapen som är placerade i Europa, både av USA och Ryssland, bör regleras under internationell rätt.²⁹⁰

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW)

När Socialdemokraterna (S) och Miljöpartiet (MP) bildade regering 2014 skedde en omläggning av Sveriges utrikespolitik. Utrikespolitiken under ledning av utrikesminister Margot Wallström (S) byggde på bland annat feminism, nedrustning och humanitära perspektiv.²⁹¹ Wallström tillsatte en folkrätts- och nedrustningsdelegation och en nedrustningsambassadör, den första sedan 1991.²⁹² År 2014 anslöt Sverige sig till det humanitära initiativet, vilket initierades av bland andra Norge under en förberedande konferens för icke-spridningsavtalet 2012.²⁹³ Sverige deltog i förhandlingarna om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW) 2017 och Wallström drev på för att Sverige skulle ansluta sig till avtalet, vilket möttes av stark kritik. Kritiken kom både inifrån och utanför det socialdemokratiska partiet. Försvarsminister Peter Hultqvist (S) fick ett hemlighetsstämplat brev från USA:s försvarsminister James Mattis (REP) som menade att det svensk-amerikanska försvarssamarbetet skulle försvåras om Sverige signerade TPNW.²⁹⁴

²⁸⁷ Tomas Jonter och Emma Rosengren (2024). "Advocating Nuclear Disarmament as NATO Members—Lessons from the Past and Possible Routes ahead for Finland and Sweden". *H-Diplo | Robert Jervis International Security Studies Forum, Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament*, <[H-Diplo|RJISSE Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament - H-Diplo|RJISSE](#)>

²⁸⁸ Utrikes Institutet (2025), "Nuclear arms control, non-proliferation and disarmament in the Nordic region", rapport <[ui-report-no.-2-2025-ui-amc-2.pdf](#)>, sid. 28

²⁸⁹ Tomas Jonter och Emma Rosengren (2024). "Advocating Nuclear Disarmament as NATO Members—Lessons from the Past and Possible Routes ahead for Finland and Sweden". *H-Diplo | Robert Jervis International Security Studies Forum, Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament*, <[H-Diplo|RJISSE Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament - H-Diplo|RJISSE](#)>

²⁹⁰ New York Times (2010), "Next, the tactical nukes", <[Opinion | Next, the Tactical Nukes - The New York Times](#)>

²⁹¹ Tomas Jonter och Emma Rosengren (2024). "Advocating Nuclear Disarmament as NATO Members—Lessons from the Past and Possible Routes ahead for Finland and Sweden". *H-Diplo | Robert Jervis International Security Studies Forum, Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament*, <[H-Diplo|RJISSE Policy Roundtable III-2: NATO and Nuclear Disarmament - H-Diplo|RJISSE](#)>

²⁹² Interpellation 2018/19:280 av Håkan Svenneling (V), "Nedrustningsmötet", <[https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/interpellationsdebatt/nedrustningsmotet_h610280/>.](#)

²⁹³ Nya Zeeland (2014), Gemensamt humanitärt uttalande från Nya Zeeland vid sammanträde på generalförsamlingen 20 oktober 2014 <[Microsoft Word - 20Oct_JointHINW.docx](#)>

²⁹⁴ SVT (2017), "USA:s försvarsminister varnar Sverige i hemligstämplat brev", <[USA:s försvarsminister varnar Sverige i hemligstämplat brev | SVT Nyheter](#)>

Detta gjorde att diskussionen kring hur detta skulle påverka Sveriges säkerhet gick het. Sommaren 2019 meddelade Wallström att Sverige inte skulle signera TPNW.²⁹⁵

I juni 2019 lanserades istället det så kallade Stockholmsinitiativet för kärnvapennedrustning²⁹⁶. Initiativet inkluderade utrikesministrar från 16 kärnvapenfria länder, från olika delar av världen. Initiativet som i stort är en ny paketering av icke-spridningsavtalets slutdokument och handlingsplan från 2010, går ut på att bryta ner kärnvapennedrustningen till mindre delmål som fokuserar på de åtgärder som icke-spridningsavtalets statspartmöten kommit överens om under 2000 och 2010. Även efter regeringsskiftet 2022 har den moderatledda regeringen fortsatt driva initiativet²⁹⁷, dock inte på utrikesminister- utan på tjänstepersonsnivå.

Alva Myrdal Centrum för kärnvapennedrustning som sattes upp vid Uppsala universitet 2021 ska tillhandahålla undervisning, forskning och policy stöd för kärnvapennedrustning²⁹⁸, var även det ett initiativ från Margot Wallström (S) i och med att Sverige inte gick med i FN:s kärnvapenförbud.

När den socialdemokratiska regeringen lämnade in Sveriges Natoansökan i maj 2022 förändrades Sveriges röstningsmönster i FN omedelbart. Från att ha varit neutral och röstat för resolutionen om kärnvapnens humanitära konsekvenser kunde Sverige inte längre ställa sig bakom skrivningar om att kärnvapen aldrig får användas igen, trots deras humanitära konsekvenser.²⁹⁹

Sverige och Nato

Natomedlemskapet har haft en tydlig effekt på svensk nedrustningspolitik. Förutom ett ändrat röstmönster inom FN har medlemskapet även påverkat frågan om kärnvapen på svenskt territorium. Under ansökningstiden betonade både Socialdemokraterna³⁰⁰ och Moderaterna³⁰¹ att kärnvapen inte skulle ha någon plats på svenskt territorium och att Sverige även framöver kunde arbeta för global nedrustning. Detta har förändrats allt mer genom de små stegens

²⁹⁵ Aftonbladet (2019). "Sverige ställer sig inte bakom kärnvapenförbud", <[Sverige ställer sig inte bakom kärnvapenförbud](#)>

²⁹⁶ Regeringskansliet (2024). "Stockholmsinitiativet för kärnvapennedrustning" <[Stockholmsinitiativet för kärnvapennedrustning - Regeringen.se](#)>

²⁹⁷ Stockholm Initiative for Nuclear Disarmament (2024). "Stepping up efforts: towards a successful review cycle." 2024 års förberedande kommitté för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 22 jul-2 aug 2024 <[WP13.pdf](#)> och Stockholm Initiative for Nuclear Disarmament (2025). "Navigating the potential impact of emerging technologies on nuclear disarmament, arms control, non-proliferation and peaceful uses of nuclear energy and technology." 2025 års förberedande kommitté för icke-spridningsavtalet om kärnvapen, 28 apr-9 maj 2025 <[WP35.pdf](#)>.

²⁹⁸ Alva Myrdal-Centrum (2025). "Alva Myrdal-centrum för kärnvapennedrustning", <[Alva Myrdal-centrum - Uppsala universitet](#)>

²⁹⁹ Förenta Nationen: Generalförsamlingen (2022). "Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, (A/C.1/77/L.17), <[https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N22/614/62/PDF/N2261462.pdf?OpenElement](#)> och Förenta Nationen: Generalförsamlingen (2022). "Humanitarian consequences of nuclear weapons (A/C.1/77/L.16) <[https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N22/614/62/PDF/N2261462.pdf?OpenElement](#)>.

³⁰⁰ Erik Wikén (2022). "Magdalena Andersson: Sverige kan fortfarande vara en stark röst mot kärnvapen", SVT Nyheter, <[Magdalena Andersson: Sverige kan fortfarande vara en stark röst mot kärnvapen | SVT Nyheter](#)>

³⁰¹ Owe Nilsson (2022), "Billström: Inga kärnvapen i Sverige", Svenska Dagbladet, <[Billström: Inga kärnvapen i Sverige | SvD](#)>

politik. Utrikesminister Ann Linde (S) uttryckte redan under anslutningsförhandlingarna att Sverige såg kärnvapnens centrala roll och att de är en garanti för alliansens säkerhet.³⁰²

I utrikesutskottets betänkande om ett Svensk Natomedlemskap står det att “[ett] medlemskap i Nato omfattar ett åtagande till organisationens kärnvapendoktrin och den strategiska avskräckningen. /.../ Regeringen konstaterar att Sveriges ansökan om medlemskap i Nato, med starkt parlamentariskt stöd, har lämnats in utan förbehåll. Regeringen står fast vid denna hållning, men ser lika lite som övriga nordiska länder att det finns skäl att ha kärnvapen eller permanenta baser på svenskt territorium i fredstid.”³⁰³

I samband med diskussionerna om Sveriges Natomedlemskap lade Miljöpartiet fram en motion där de betonade att Sverige fortsatt bör arbeta för nedrustning, särskilt kärnvapenedrustning. Motionen lyfte även att Sverige bör införa ett nationellt förbud mot kärnvapen både i freds- och krigstid.³⁰⁴ Motionen fick dock inget stöd av en majoritet i riksdagen.

I december 2023 beslutade regeringen, bestående av Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna med aktivt stöd av Sverigedemokraterna, att kapa det statliga ekonomiska stöd som i hundra år getts till svenska organisationer inom civilsamhället som arbetar för fred och nedrustning.³⁰⁵

I och med att Sverige skrev på det militära samarbetsavtalet DCA med USA uppstod en debatt under våren 2024 om kärnvapen på svenskt territorium. Utrikesminister Tobias Billström (M) argumenterade i den utrikespolitiska debatten 2024 att en lagstiftning mot kärnvapen på svenskt territorium skulle underminera och ifrågasätta Natos artikel 5 (kollektivt försvar)³⁰⁶, trots att flera andra Natostater har just en sådan lag. I en intervju i P1 Morgon samma år öppnade statsminister Ulf Kristersson (M) upp för placering av kärnvapen på svensk mark i kris och krigstid.³⁰⁷ I en riksdagsdebatt i maj 2024 ifrågasatte riksdagsledamoten Stefan Olsson (M) regeringens uttalande om att det inte finns några skäl att ha kärnvapen på svenskt territorium i fredstid, eftersom han menar att uttalandet är motsägelsefullt då Sverige står bakom Natos kärnvapenavskräckning men i så fall inte skulle vara med och genomföra den. Uttalandet är baserat på en överenskommelse från 2022 mellan den då socialdemokratiska regeringen och Moderaterna, Liberalerna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna.³⁰⁸ Olsson förtydligar i riksdagsdebatten att överenskommelsen är viktigare för Socialdemokraterna än för Moderaterna och han uppmanade Socialdemokraterna

³⁰² Svenska Freds (2024), “Debattartikel: Vad hände med de fina orden nedrustning?”, <<https://www.svenskafreds.se/upptack/forsvars-och-sakerhetspolitik/sverige-maste-deklarera-att-vi-inte-vill-ha-karnvapen-pa-svenskt-territorium/>>

³⁰³ Utrikesutskottet (2023). “Sveriges medlemskap i Nato”. Betänkande 2022/23: UU16. *Sveriges riksdag*, <[BC5DA936-339D-4A7F-A55C-6BEA3B117C85](#)>, sid. 9

³⁰⁴ Utrikesutskottets betänkande 2022/23: UU16, “Sveriges medlemskap i Nato” <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/forbud-mot-karnvapen-och-krav-pa-sveriges-framtida_ha021465/>

³⁰⁵ Dagens Nyheter (2023). “Regeringen kapar stöd till fredsorganisationer”, <[Regeringen kapar stöd till fredsorganisationer - DN.se](#)>

³⁰⁶ Utrikesutskottets betänkande 2022/23: UU16, “Sveriges medlemskap i Nato” <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/forbud-mot-karnvapen-och-krav-pa-sveriges-framtida_ha021465/>

³⁰⁷ Sveriges Radio (2024), “Kristersson öppnar för kärnvapen på svensk mark i krigstid”, <[Kristersson öppnar för kärnvapen på svensk mark i krigstid - Nyheter \(Ekot\) | Sveriges Radio](#)>

³⁰⁸ Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU11, “Vissa säkerhetspolitiska frågor”, <[Vissa säkerhetspolitiska frågor \(Betänkande 2023/24:UU11 Utrikesutskottet\) | Sveriges riksdag](#)>

att “tänka om”. Regeringen har inte uttalat något kring den egna moderata ledamotens uttalanden.

Hösten 2024 röstade en majoritet av FN:s medlemsländer för att studera effekterna av kärnvapenkrig, för första gången sedan 1989.³⁰⁹ Resolutionen som röstades fram i FN:s generalförsamlings första utskott innebar en sammansättning av 21 oberoende experter för att studera effekterna av kärnvapenkrig. 144 länder röstade för resolutionen, bland annat flera Natostater som Norge, Kanada, Tyskland, Grekland, Island, Italien och Nederländerna. Sverige däremot la, som bland andra USA och Israel, ner sin röst.³¹⁰

³⁰⁹ [L39-.pdf](#)

³¹⁰ FN:s generalförsamling (2024). “Nuclear war effects and scientific research: omröstning om punkt 98 - A/79/408 DR XVII”. 55:e plenarmötet, 24 december, <[Vote Name List](#)>

SLUTSATSER

De nordiska länderna har genom historien haft olika förhållningssätt och strategier när det gäller kärnvapennedrustning. Kärnvapen har också behandlats olika i ländernas säkerhetspolitik. Island, Norge och Danmark har varit beroende av, och behövt förhålla sig till, medlemskapet i kärnvapenalliansen Nato, medan Sveriges och Finlands neutralitetsprincip och militära alliansfrihet styrt deras agerande och engagemang för kärnvapennedrustning.

Det har inte funnits någon tradition av gemensamma politiska initiativ i nedrustningsfrågor i de nordiska länderna som grupp, inte heller vad gäller kärnvapen. Historiskt har det funnits initiativ i vissa politiska kretsar och bland civilsamhällesaktörer för en kärnvapenfri zon i Norden, särskilt under kalla kriget. Trots att de nordiska länderna har valt olika politiska vägar och strategier, har de alla en dokumenterad historia av att arbeta för kärnvapennedrustning. Samtidigt finns en etablerad tradition av att samråda och konsultera varandra i frågor som rör nedrustning och säkerhetspolitik.

Det finns idag goda skäl för de nordiska länderna att påbörja en nordisk dialog om gemensam politik och åtaganden för kärnvapennedrustning, med målet att på sikt utveckla en samordnad nordisk strategi. Både Norges och Danmarks historiska insatser visar att det är möjligt att driva på för kärnvapennedrustning även som Natomedlem – förutsatt att det finns politisk vilja.

Med de säkerhetspolitiska förändringar som följt Rysslands fullskaliga folkrättsvidriga invasion av Ukraina, samt Sveriges och Finlands inträde i Nato, finns ett tydligt behov av att formulera en gemensam nordisk hållning i kärnvapenfrågan – förankrad i historien men med framåtblick. I en tid präglad av ett eskalerande kärnvapenhot och att allt fler länder förlitar sig på kärnvapen i sin säkerhetsstrategi, är det av yttersta vikt att de nordiska länderna stärker sin traditionella avspänningspolitik. Norge, som har en lång och konsekvent tradition av att föra en ifrågasättande hållning inom Nato, kan sannolikt behöva ta en ledande roll i ett inledande skede av ett nordiskt samarbete. Flera av dem vi intervjuade lyfter fram det civila samhällets betydelse, särskilt dess historiskt starka roll i de nordiska länderna under kalla kriget.

Förändring sker i första hand på nationell nivå, så om man vill påverka den globala styrningen måste man börja i varje enskilt land. Som en av de intervjuade uttryckte det: "Det är inte i Genève och New York [red anm. FN] man förändrar, utan på hemmaplan." Det understryker civilsamhällets bärande roll i att driva politisk förändring, både nationellt och, i förlängningen, globalt. Även akademien har en viktig funktion att fylla, inte bara som kunskapsbärare i samhället, utan också som en grund för forskningsbaserad policyutveckling och för att dra lärdomar av tidigare erfarenheter.

Utifrån de 26 konsultationer som genomförts inom projektet presenterar vi ett antal rekommendationer och initiativ som kan bidra till att stärka det nordiska samarbetet för en kärnvapenfri värld. Nedan sammanfattas de mest framträdande rekommendationerna, men listan ska inte betraktas som uttömmande. Flera andra värdefulla och intressanta förslag har lyfts under konsultationerna, men har inte inkluderats i rapporten då de ännu inte är tillräckligt definierade eller konkreta.

Arbetet med rapporten och de genomförda konsultationerna har också tydliggjort att det finns ett stort antal experter och relevanta aktörer i regionen. På grund av projektets begränsade

omfattning har vi inte haft möjlighet att samtala med eller konsultera alla vi velat. Ett av projektets syften har, utöver att ta fram denna rapport, varit att identifiera just sådana aktörer för vidare dialog och som potentiella samarbetspartners i framtida projekt.

Avslutningsvis visar denna rapport att det inte råder brist på initiativ eller förslag kring vad de nordiska länderna kan göra för att främja kärnvapennedrustning. Trots det osäkra och sköra läget vi befinner oss i har många av de vi samtalat med betonat att historien visat att möjligheter till förändring ofta uppstår när man minst anar det. Det gäller därför att vara förberedd – inte bara för att kunna agera när möjligheterna uppstår, utan också för att sådana möjligheter kan skapas genom just dessa förberedelser. De nordiska länderna bör därför redan nu ta steg i riktning mot ett mer samordnat och proaktivt engagemang för kärnvapennedrustning.

Rekommendationer till beslutsfattare

På nordisk och/eller nationell nivå

Ett första steg i en gemensam nordisk kärnvapenpolitik bör vara att definiera tydliga gemensamma restriktioner för utplacering av kärnvapen och övningar med kärnvapen i regionen. Detta skulle kunna göras genom att:

- **Övriga nordiska länder följer Finlands exempel och lagstiftar om ett juridiskt bindande förbud** mot införsel, placering eller transitering av kärnvapen på sina respektive territorier. Lagstiftningen bör gälla både i freds- och krigstid och kan på sikt leda till en officiell nordisk kärnvapenfri zon.
- **Fördjupa gemensamma säkerhetspolitiska diskussioner** och samordna nordiska insatser och uttalanden på internationella arenor.
- **Driva frågan om en nordisk kärnvapenfri zon.** Inom Stockholmsinitiativet där Finland, Norge och Sverige deltar är en av de 22 punkterna i initiativet en rekommendation att etablera fler kärnvapenfria zoner.
- **Gemensamt kräva amerikanska garantier.** De nordiska länderna bör tillsammans kräva att USA ger garantier om att inga kärnvapen finns placerade eller kommer att placeras på amerikanska baser och/eller basområden i Norden, och/eller kräva regelbundna rapporter från USA gällande basernas status.
- **Initiera diplomatiska processer mellan statliga och icke-statliga, officiella och informella aktörer.** De nordiska länderna skulle kunna initiera så kallade Track-1,5- och Track-2-processer mellan olika aktörer i kärnvapenstater för att skapa rutiner för engagemang mellan ländernas olika experter och aktörer. Det skulle möjliggöra en bättre ömsesidig förståelse för varandras villkor och förutsättningar samt öppna för potentiella lösningar eller mildrande åtgärder i relation till dagens kärnvapenhot.
- **De nordiska länderna skulle även kunna initiera** Track-1,5 och Track-2 processer mellan nordiska aktörer för att identifiera synergier och vägar framåt för en gemensam nordisk nedrustningspolitik.
- **Stötta och stärka det nordiska civilsamhället** engagerat i nedrustning och ickespridning.

Inom Nato

Då de nordiska länderna och Nato uttrycker en ambition för en värld fri från kärnvapen, finns det skäl för de nordiska länderna att ta gemensamt ansvar för hur Norden kan bidra till detta mål inifrån alliansen. Detta skulle kunna göras genom att:

- **För att visa enighet inom Nato** bör Sverige, i likhet med övriga nordiska länder, på ett kommande Nato-toppmöte officiellt deklarerar en policy om att inga kärnvapen får placeras på svenskt territorium.
- **Gemensamt på ett Nato-toppmöte deklarerar** att samtliga nordiska medlemsstater antagit policys som förbjuder kärnvapen på deras respektive territorier.
- **Tillsammans återuppliva det så kallade *footnotsystemet* inom Nato.** Detta användes tidigare framför allt av Danmark, för att markera nationella reservationer mot kärnvapenrelaterade delar av alliansens politik.
- **Gemensamt verka för öppen dialog om kärnvapnens roll i Natos framtida försvarspolitik**, i linje med alliansens långsiktiga mål om en kärnvapenfri värld. Detta inkluderar att föreslå en konkret färdplan för hur detta kan uppnås.
- **Driva på för att Natos medlemsstater stärker samordningen av sina positioner och tar ett tydligare gemensamt ansvar för att minska antalet kärnvapen** – särskilt i Europa, där närvaron av taktiska kärnvapen fortsatt utgör en betydande säkerhetsrisk.

Inom FN

Norden har i dagsläget ingen samlad kärnvapenpolitik inom multilaterala forum, men det finns en etablerad tradition av att samordna uttalanden, särskilt inom FN. De nordiska länderna skulle kunna utveckla och fördjupa detta arbete genom att:

- **Deklarera sina kärnvapenfria positioner inom icke-spridningsavtalet.** De bör tydligt uttala sina nationella policyer om att inte tillåta kärnvapen på sina territorier under avtalets konferenser, för att implementera deras åtaganden enligt avtalets artikel II³¹¹.
- **Gemensamt delta som observatörer** vid översynskonferensen och statspartsmöten för FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW).
- **Stödja resolutionen om humanitära konsekvenser.** De nordiska länderna bör följa Natostaten Greklands exempel och rösta för den årliga resolutionen i FN:s generalförsamling som belyser kärnvapnens förödande humanitära konsekvenser samt understryker vikten av att dessa vapen aldrig någonsin används igen.
- **Göra gemensamma humanitära uttalanden.** Norden bör leverera gemensamma uttalanden under icke-spridningsavtalets översynskonferenser som fokuserar på kärnvapnens humanitära konsekvenser och säkerställa att 2010 års slutdokument lyfts och stärks.

³¹¹ Article II: *Each non-nuclear-weapon State Party to the Treaty undertakes not to receive the transfer from any transferor whatsoever of nuclear weapons or other nuclear explosive devices or of control over such weapons or explosive devices directly, or indirectly; not to manufacture or otherwise acquire nuclear weapons or other nuclear explosive devices; and not to seek or receive any assistance in the manufacture of nuclear weapons or other nuclear explosive devices.* - [Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons \(NPT\) – UNODA](#)

- **Stärka kravet om negativa säkerhetsgarantier.** De nordiska länderna bör på icke-spridningsavtalets översynskonferens 2026 gemensamt avkräva löften från kärnvapenstater att inte använda eller hota om att använda kärnvapen mot stater som själva inte har kärnvapen och som följer sina åtaganden enligt NPT, så kallade negativa säkerhetsgarantier. Detta skulle kunna bana väg för en process mot ett fristående internationellt avtal om negativa säkerhetsgarantier.

Rekommendationer för civilsamhället

Civilsamhället har länge spelat en central roll i att driva opinion, sprida kunskap och påverka politiken. När samtliga nordiska länder nu är Natomedlemmar finns nya behov och möjligheter att stärka samarbetet. För att bidra till en samlad och kraftfull nordisk röst, kan följande insatser initieras:

- **Skapa en nordisk plattform för samverkan inom civilsamhället**, för att möjliggöra erfarenhetsutbyte, gemensamma initiativ och stärkt påverkansarbete i nationella och internationella forum.
- **Följa det finska initiativet och etablera nationella nätverk i varje nordiskt land** bestående av tidigare politiker, akademiker, civilsamhällesorganisationer och aktivister för att övervaka frågan i respektive land. Dessa nätverk kan fungera som oberoende råd som granskar sina länders kärnvapenpolitik samt föreslår initiativ i nationella, regionala och internationella forum.
- **Anordna gemensamma nordiska konferenser om kärnvapennedrustning**, till exempel i samarbete med Alva Myrdals Center vid Uppsala universitet eller Peace Center vid Islands universitet i Reykjavik.

KÄRNVAPEN OCH NORDEN

Dåtidens lärdomar och
framtidens beslut

SVENSKA LÄKARE
MOT KÄRNVAPEN